I
6701

LEO BACHELIN

Castelul Peleș

Schiță istorică și descriptivă

TRADUCERE DE

DUMITRU STĂNCESCU

EDIȚIA A III-a

Editura Librăriei LEON ALCALAY
BUCUREȘTI, CALEA VICTORIEI, No 37

Prețul 30 Bani

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

Publicație de Popularizare

apare în fiecare săptămână câte un volum nou.

Ultimele numere apărute, de vânzare la toate librăriile din țară.

Cea din urma zi a unui Condamnat de V. Hugo. 0,30
La Gura Văei, Nuvelă de Rădulescu Niger 0,30
Aventurile lui Sherlock Holmes de Conan Doyle 0,30
Fabule de G. Ranetti 0,30
Quo Vadis, Roman de H. Sienkievicz . 1,20
Norocul, Nuvele și Schițe de Basarabescu 0,30
Princesa Indepărtată de Edm. Rostand 0,30
Ocna Vieței, Nuvele și Schițe de Vasile Pop 0,30
Romeo si Julieta, de Shakespeare . 0,30
Cum Iubim de Traian Demetrescu . 0,60
Ecuba de Euripide, tragedie în versuri . 0,30
Odată! Nuvele de Gârleanu . . 0,30
Poezii de Octavian Goga, premiate de Academia Română 0,60
Oedip Rege Sophocle, trad. de Aslan. 0.30
Medeea de Legouvé 0,30
Poesii, Epistole, Satire de Gr. M. Alexandrescu 1,20
Un dușman al Poporului de Ibsen . 0,30
Antologia Sanscrită de Coșbuc . 0,30
Femeia Indărătnică de Shakespeare . 0,30
Fântâna Blanduziei de Alexandri . 0,30
Dama cu Camelii de Alex. Dumas . 0,90
Povești și Nuvele de Eminescu . 0,60

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

LÉO BACHELIN

CASTELUL PELEȘ

SCHIȚĂ ISTORICĂ ȘI DESCRIPTIVĂ

TRADUCERE

DE

DUMITRU STĂNCESCU

— EDIȚIA A II-A —

BIBLIOTECA CODRU ȘI DOINA
UN CĂRȚILE PELE DE CETIT
ȘI IMPRIMAT
GHEORGHE RADICI
STUDENT.

BUCUREȘTI

Editura Librăriei LEON ALCALAY
Calea Victoriei, No. 37
1908

72
B.37
BIBLIOTECA JUDETEANA
155833/86
Str. 7 Nov. Nr. 50
II 685
3942/86

INTRODUCERE

Castelul Peleş, castelul regal dela Sinaia, căruia îi cousacrăm această descriere, n'a văzut, ca altele, trecând pe dinainte-i veacuri întregi; nici una din epocele mari ale artei nu a însemnat pe el, cu niscai clădiri or adaose de clădiri, schimbările ce s'au făcut cu vremea în gust şi în stil; nimic nu-ţi aminteşte feudalilatea războinică, locaşul ruinat or turnurile întărite pe cari le-a cotropit edera. Nici o amintire despre trecutul îndepărtat, nici un semn de bătrâneţe, aşa de scumpă imaginaţiilor romantice, căci e vorba de un castel nou, modern din temelii până la acoperiş şi până în cele mai mici amănunte ale instalărei sale.

Dar gloriei nu-i trebue ani îndelungaţi, şi Castelul Peleş, deşi e numai de două-

zeci de ani, e tot aşa de vestit ca şi cum ar fi de trei sute, şi faima lui nu e numai o oglindire a coroanei luminoase a celor cari l-au clădit, ci o datoreşte şi strălucirei sale proprii, de oarece poate trece cu drept cuvânt drept unul dintre cele mai frumoase castele din vremurile noastre.

Nu e încă plin de podoabele legendelor vechi, dar e vrednic să aibă un loc deosebit în istorie, ca reşedinţă a celui dintâi rege al României; în poezie ca loc de petrecere al Reginei poete Carmen Sylva, căreia s'au destăinuit munţii şi văile, piscurile şi prăpăstiile, isvoarele şi şoaptele Carpaţilor. Şi pentru toţi Românii el este un monument istoric impodobit cu mândrie de trofeele dela Plevna, trofee cari sunt atât de preţioase, cu toate că amintesc isbânzi mai noi.

Până ce castelul cel nou, ridicat în acelaş timp cu regatul, va începe să strălucească după adevăratul său rang în tradiţia naţională, noi am vrut, în cărticica aceasta, să arătăm locul ce ţine astăzi în istoria artei.

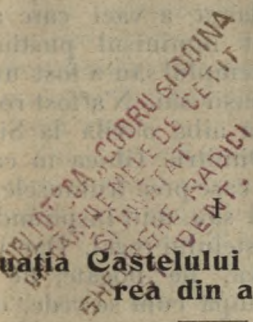

Situația Castelului Peleș. — Vederea din afară

Castelul Peleș e mai cunoscut în străinătate sub numele de Sinaia, pentru că se află lângă acest orășel nou, dar care a ajuns să fie un loc de petrecere, foarte cercetat vara și unde vine lume de pretutindeni, dar mai cu seamă din București. Pentru turiști, Sinaia e un centru de excursii; din punctul de vedere pitoresc e un sat de vile, elegant cum nu sunt două în Europa. Și vilele acestea, cu grădinele lor drăgălașe, unele cu terase împodobite cu parmaclâcuri, altele cu turnulețe, altele cu turnuri înnalte, altele cu galerii aeriene, au răsărit repede ca în America, nici în cincisprezece ani, mulțumită inițiativei Suveranului,

căci de n'ar fi fost regele Carol nu s'ar fi grămădit nici odată așa mulțime de clădiri în gura largă a văei care altfel ar fi și acum tot luminișul pustiu de odinioară. Dar exemplul său a fost urmat cu grabă de supușii săi. N'a fost român care să nu ție să aibă o vilă la Sinaia și—cu prințul Dimitrie Ghica în cap—toți și-au clădit case prea frumușele, fiecare după gustul său, unii inspirându-se chiar de stilul castelului regal. Dar toate locuințele acestea, fie bogate, fie mai modeste, sunt, după cum se vede, după architectura lor capricioasă, case de plăcere unde vii să petreci cu cei de seama ta, iar nu case cari să-ți aducă vre un venit.

Pentru cei cari n'au fericirea să aibă case, se găsesc oteluri mari, înconjurate de grădini publice frumoase ; muzica cântă dimineața și după prânz ca în toate stațiunile de băi, și seara orașul luminat cu electricitate, strălucește în mijlocul munților și pădurilor mari.

Și localitatea aceasta care îți dă, mai mult decât orcare alta, o impresie de viață luxoasă și ușoară, e par'că ocrotită de umila mânăstire veche care mai amintește veacurile de singurătate ce s'au scurs. Castelul regal nu se vede din oraș ;

trebue să te urci până în locul în care stă retras, dacă vrei să-l vezi.

Dar înnainte de a vorbi de frumusețile castelului regal, să spunem ceva despre frumusețea văii care duce la el și de frumusețea locului pitoresc care îi slujește drept ramă.

Valea se chiamă Prahova, după râul care curge deadreptul din munte, aci vijelios, aci cuminte, azi răzvrătit, mâine liniștit. Numai îl vezi și ghicești îndată că poate, când vrea, să ia cu el podurile cele mai tari și malurile cele mai zdravene, curge pe o albie largă de pietre ca al șipotelor din Alpi. De amândouă părțile se reped spre el pâraie și pârâiașe spumoase cari vin din depărtarea albastră a piscurilor, ori căzând din stâncă în stâncă. Dincolo de livezile cari covorăsc piciorul muntelui, clinurile sunt pline de păduri de brazi și de fagi. La vârfuri, lanțul de munți e știrbit și stâncos, or uneori rotund și acoperit cu iarbă deasă unde excursioniștii pot culege multe specimene de floră alpestră, între cari *edelweiss*-ul pe care Românii l-au botezat *floarea reginei*. Pe înnălțimele acestea își pasc păstorii turmele de oi pe care toamna le coboară la câmp.

Pe alocurea, printre surpăturile vârfu-

rilor şi găurile strâmtorilor negre — căci ne aflăm în mijlocul Carpaţilor înalţi — se văd grămezi albe de zăpadă cari nu se topesc nici odată.

Sus între stânci se găsesc cuiburi de vulturi; căprioarele se plimbă cete prin locurile şese ce găsesc, şi în păduri se mai află vizuini de urşi.

Jos în vale, unde acum zece ani nu erà alt drum afară de albia pietroasă a râului şi urmele lăsate de turme — căci legiunile romane au pătruns în Transilvania dealungul Oltului, nu pe aci — se află acum o şosea frumoasă, construită de prinţul Ştirbey şi pe care au trecut armate când cu războiul Crimeii, şi o cale ferată sfârşită sub domnia regelui Carol, oraşe şi sate, fabrici, în sfârşit toate mărturiile activităţii moderne cu belşugul la cari dau naştere.

La Azuga e fabrică de postav şi de sticlărie; la Buşteni fabrică de hârtie, la Sinaia de olărie şi de cue, la Câmpina se fac exploatări de petrol, în toată regiunea, care e una dintre cele mai bogate din România, vezi dealungul şinelor de drum de fier mori ori ferăstraie, fabrici de cărămidă, cariere de var, cari lucrează toate.

La Buşteni, staţiunea cea din urmă

înnainte de a ajunge la Sinaia, când vii dela Brașov, privirile cad asupra unei biserici ortodoxe frumoasă, cu două turle; această biserică a fost înzestrată de rege ca și școala spațioasă și bine făcută de alături; mulțime de case drăgălașe cu privdoarele lor se ridică pe verdeața luncilor și a pădurilor și arată o eră nouă de prosperitate. Și toate sunt curate, tipice, ca să serve de model și de învățătură,—cum și servă—mulțumită prevăzătoarei administrațiuni a domeniilor Coroanei. In colțul acesta al țării a pătruns o cultură conștientă care caută ce e bine și folositor, făcând din bordeiu casă, din cătun sat, din torent putere motrice, și livezi din locurile pline de bălării.

Carpații sunt de o formațiune mai nouă decât Alpii și de structură mai puțin solidă. Lucrul acesta se vede cum te uiți. Din Alpi abia a mai rămas masivele primitive despuiate, devastate de zăpezi veșnice. Apele, prăbușirile de grămezi de zăpadă și surpăturile au curățit masivurile înnalte și dus departe straturile geologice mai târziu, astfel în cât nu a mai rămas în picioare decât osatura granitică, decât scheletul primitiv al muntelui, despuiat de multă vreme de carne. Carpații prezintă alt fenomen. Ei sunt

făcuți din stânci puțin tari, și sunt pe cale de a se roade, și pe alocurea, cum e Transilvania, par mai mult niște coline mari. Va mai trece mult până ce terenurile mișcătoare să se așeze. In zilele de ploaie cătățimi mari de pământ și de pietre năvălesc în albiile râurilor. Structurei Carpaților și mersului particular de descompoziție a lor, trebue atribuită impresia caracteristică de singurătate ce produc. Văile în întregul lor, afară de câteva mai strâmte, reproduc mai mult în ondulațiile lor liniștite liniile colinelor. Lacuri prinse între cercuri de stânci nu sunt, dar sunt multe torente cari se fac râuri și formează ici și colo bălți și mlăștini.

Sinaia e situată în partea cea mai despre apus a văii Prahovii și locul unde e castelul e neîndoios unul din cele mai sălbatec poetice, cu vârfurile înnalte dimprejurul lui, cu pădurile adânci și cu torentul de spumă care curge cu zgomot. Nicăeri nu găsești aer mai curat și apă mai rece decât în colțul acesta de munte, nicăeri în bătrâna Europă, nu găsești ca aici o locuință cu totul modernă ascunsă în umbra nemăsuratelor păduri virgine, pe cari nu le-a atins nimeni, unde de veacuri brazii uriași cad de

bătrânețe unul peste altul și zac acoperiți de mușchi.

De aceia descoperirea unei asemenea clădiri este o adevărată surpriză pentru ochi și pentru spirit. Intâi te crezi sus într'o țară a zânelor, în fața vreunui palat chimeric a cărui vedere produce cu cât te apropii de el efectul unui tablou minunat care ți se ivește odată dinaintea ochilor. Rămâi încântat și nu știi ce să admiri mai înnainte, decorul măreț care înconjoară clădirea, or clădirea din mijlocul decorului.

Adevărul e că amândouă sunt așa de legate, în cât formează un tot de o frumusețe uimitoare. Și par'că geniul muntelui i-ar fi inspirat planul, atât e de potrivit cu romantizmul locului. Când vezi armonia care domnește între natura alpestră și opera de artă, îți vine să zici că într'o zi, sub puterea vreunui băț fermecat, stânca primitivă s'a schimbat în ziduri spre a o forma temelia, bradul secular în scânduri spre a se face turnuri, torentul veșnic în apeducte spre a țâșni pe urmă în sus.

In locul acesta format din contraste, trebuiă o construcție cu linii rupte și caprițioase.

Sfătuit de un simțimânt foarte just a

pitorescului localnic, Regele Carol a dat ideia unui plan cu linii verticale, mai în armonie cu ale peisajului din prejur și a comandat architectului să se inspire dela renașterea Germană, dar turnul care se înnalță în colțul castelului este pacinic și nu amenințător ca cele de pe vremea feudalității războinice și nu produce efectul posomorât al turnurilor cenușii vechi ale vechilor cetăți. E decorativ înnainte de toate, cu ferestre mari, cu galerii încântătoare pe câte patru laturele. cu grilaje grațioase de fier făurit ca podoabă pe la ferestre.

Innăuntru se sflă saloane minunate și apartamente luxoase. Acoperișul înnalt cu mansarde și cu ferestrui de forme elegante, dă reședinței regale un caracter de *home* intim și familiar și o ferește de căldură și de frig cu mantalele lui de placă neagră și roșie.

Dar ceea ce te izbește chiar de afară, e fericita întrebuințare a lemnului ; pridvoarele cari leagă din stâlp în stâlp trupurile de căpetenie ale clădirei, galeriile zvelte atârnate ca niște punți la etajele turnurilor și turnuleților, lemnăriile lucrate frumos *à jour* : grinzile cari se văd esc în ziduri, totalul architecturei acesteia dă castelului prin ușurința sa o

înfățișare țărănească și simplă care place cu atât mai mult cu cât e mai potrivit cu poezia muntoasă a locului.

Așa dar, reședința din Carpați e tot de odată seniorială, modernă, monumentală și fantezistă. Să mai adăugăm că se ridică pe o temelie zdravănă, astfel că simți strânse la un loc, când vezi acest castel, puterea și grația, plăcutul și folositorul.

BIBLIOTECA „CODRU ȘI DOINA" DIN CHEMELE DE CETIT ȘI ÎNVĂȚAT GHEORGHE RADICI SIBIU

II

Mânăstirea Sinaii, întâia reşedinţă a Regelui Carol al României

Dar Regele şi Regina au venit să petreacă vara la Sinaia cu mult mai înnainte de a fi existat Castelul Peleş. Neavând altă locuinţă în singurătatea aceea, se statorniciră la mànăstire. Aşa dar, mânăstirea cea veche fu prima lor reşedinţă, şi chiar pentru aceasta, fără a mai vorbì de interesul său pitoresc, merită să vorbim ceva despre dânsa.

Când o vezi dela castel cocoţaţă cum e pe lanţul muntelui, de n'ar fi turla bisericei, ţi s'ar păreà că e vre o locuinţă din veacul de mijloc cu cadrilaterul său de ziduri albe spoite cu var şi cu ferestre rare, cu faţadele întărite cu eşituri. De altfel vezi uşor, cum dai cu

ochii de ea, că n'a fost zidită numai ca să slujească de azil religios ci și ca să se refugieze lumea în ea de teama hoților, ori a Turcilor năvălitori, precum și pentru ospătarea călătorilor drumeți de prin Carpați.

Legenda spune că origina acestei întăriri pioase se pierde în noaptea vremurilor; dar istoria zice că e mai nouă. Or cât de nouă ar fi însă, tot e de pe când erau văile Carpaților pline de hoți. Hrisoavele vechi zic că, pentru întâia oară niște călugări greci s'au stabilit în partea de jos a Prahovei prin veacul al XIV-lea. Dar chiar de pe atunci unii dintre ei înnaintând până încolo în sus, ar fi clădit pe clinurile Bucegilor câteva colibe de pusnici și au alcătuit astfel miezul unei comunități noui.

Cu toate că în documente nu se vorbește de mânăstiri înnainte de secolul al XVI-lea e foarte probabil că mânăstirea există încă din secolul al XV-lea și încă chiar pe locul unde e cea de acum. Dintr'una dintr'alta se știe că această colonie religioasă veche aveâ o biserică pe care o închinase sfântului Nicolae «protectorul oamenilor cari luptă cu natura», patronagiu care arată în ce mijloc incult se statorniciseră călugării aceia curagioși.

Sfântul Nicolae fu dar întâiul nume al mânăstirei Sinaia și al cătunului care se alcătuì îndată pe urmă. Mânăstirea nu luă însă vreo însemnătate până mai târziu, din secolul XVII încolo, mulțumită unei fundațiuni noui, datorită lui Mihai Cantacuzino, unul din urmașii familiei numeroase care emigrase din Bizanț în România în secolul al XVI-lea și al cărei nume a rămas de atunci strâns legat cu istoria politică și religioasă a țărei. România datorează unuia din urmașii acestei linii ilustre, vestită pentru pietatea și iubirea sa de litere, între alte opere civilizatoare și una dintre cele dintâi traducții ale Bibliei în limba bulgară.

Se știe că Mihai Cantacuzino, fratele lui Șerban Voevodul Valahiei de la 1678 până la 1688 fu câțiva ani spătar, adică ministru de războiu al fratelui său și avù certuri mari cu Duca Vodă care fu silit să fugă prin valea Prahovei la Brașov.

In fuga aceasta făcù cunoștință cu colonia mânăstirească din Bucegi. Ca și tatăl său, când se aflase tot într'o asemenea primejdie, făgăduì Sfintei fecioare că, de-l va scăpà de vrăjmași, îi va închinà și el o mânăstire la Colțea în Bu-

curești cu bisericuța care se află și acum în ființă lângă spitalul cel nou cu acest nume și în fața căreia i s'a ridicat cu drept cuvânt o statuie.

Mai e de notat că pe când domneà frate-său s'a dus în pelerinagiu la Ierusalim și a vizitat cu prilejul acesta mânăstirea muntelui Sinai care se ridică în singurătate ca o rugăciune în pustiu. Dela această călătorie păstră o amintire neștearsă și aspectul acestui sanctuar, așa îi rămase în minte, încât se gândì să clădească una tot așa în Carpați și să-i dea tot numele muntelui biblic, hotărîre pe care o și împlinì peste câțiva ani.

Iacă cum luă naștere în valea Prahovei, care pe atunci erà aproape nelocuită, dar slujeà de trecere între Ungaria și Valahia, mânăstirea modestă pe care o putem vedeà și azi. Fu clădită la 1692 și sfârșită la 1698 și înlocuì prea săraca și neînsemnata instalare dintâi.

Mânăstirea aceasta,—clădită de Mihai Cantacuzino este vrednică să fie văzută și orice străin care se va duce la castel, se va oprì să o vază — se compune dintr'un pătrat de ziduri goale pe dinafară cari adăpostesc pe dinăuntru rânduri de

chilii în jurul unei pajiști în mijlocul căreia se ridică o biserică modestă și veche. Pe zidul de lângă ușe, la dreapta și la stânga, se văd fresce vechi reprezentând pe fondator în mijlocul numeroasei sale familii, un șir întreg de tipuri curioase: bărbați, femei și copii îmbrăcați în costume vechi. De altfel, mânăstirea aceasta e și în total și în parte la fel cu toate mânăstirile din orient, numai că în capela dinăuntru se află o capelă în zidul înconjurător, capelă foarte mică, foarte întunecoasă și foarte veche, care trebue să fie o rămășiță din prima mânăstire, poate capela sfântului Nicolae care, când s'a reparat mânăstirea, o fi fost așezată ca să nu o dărâme, în noua construcție a lui Mihai Cantacuzino.

Pierdută într'un colț de munte pustiu unde abia întâlneai câteva colibe de ciobani, a trăit în vreme de două veacuri înconjurată numai de natură: în fundul văei zgomotul veșnic al apelor Prahovei, de lături cursul repede al Peleșului; în față valurile nebune ale Reei; înnapoi pădurea primitivă și munții înnalți.

Numai dela 1843 până la 1846 edificiul singuratec din secolul al XVII-lea a sporit cu un alt pătrar de chilii ce înconjoară o a treia biserică mai mare

dar mai puțin caracteristică decât celelalte. Și așa a găsit prințul Carol mânăstirea Sinaia când s'a dus s'o vază pentru întâia oară. Și cu toate că era mai mică decât celelalte mânăstiri din țară, tot i-a lăsat o amintire puternică, căci alături de ea și-a stabilit reședința de vară.

Revista germană «Deutsche Revue» din Mai 1892, care a publicat note interesante scrise zi cu zi de Regele Carol al României, istorisește în chipul următor întâia sa vizită la Sinaia la 5 August 1866.

«Plecăm la cinci și jumătate dimineața într'o trăsură de poște cu opt cai. Prințul istorisește apoi drumul până la Ploești unde ajunge la nouă.

«E primit în chip solemn de autorități și vizitează spitalul unde se află doi bolnavi de holeră. Boala n'a pătruns încă mai departe, și la București nu s'a arătat încă.

După ce se oprì de câteva ori pe la moșiile câtorva boeri, cari se aflau pe cale, Prințul sosì la Băicoi, de unde pornește o șosea bună, care duce prin Câmpina și Comarnic la Sinaia. Apele mari cari au venit în 1865 stricaseră mai multe poduri de piatră, astfel că

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ

trebuĭ să treacă prin apă. Dincolo de Comarnic calea e periculoasă, dar surugiii români izbutesc cu căluşeii lor iuţi şi vioi să treacă cu bine prin locurile cele mai primejdioase. Curând după aceea valea se lărgeşte şi mânăstirea singuratică dela Sinaia, la 1000 m. înnălţime, se ivì ochilor călătorilor, cocoţată sus şi având în dos munţii Bucegi ale căror vârfuri erau acoperite încă cu zăpadă.

«De o dată clopotele încep a sunà, căci din turnul mânăstirei se zărise trăsura Prinţului. Caii, obosiţi, urcă cu greu drumul, plin de făgaşe făcute de ploi, care duce la mânăstire.

«In curtea mânăstirii, călugării în odăjdii, cu staritul în frunte, primesc pe Prinţ. Ii înfăţişează crucea şi evanghelia de o sărută. După facerea unui serviciu religios scurt, în Biserică, Prinţul se duce să vază chiliile modeste, spoite cu var ale mânăstirei. Când bate ceasurile şeapte îl poftesc la masă: mâncările nu prea sunt alese : mămăligă, păstrăvi şi pui de găină. Pâine adusese dela Bucureşti, căci pe acolo nu se găseà pe nicăeri».

Cei mai apropiaţi vecini ai Castelului regal sunt azi câţiva bătrâni cu bărbile

albe, cu potcapii pe cap și cu anteriuri negre or cafenii, dați cu totul vieței de rugăciuni.

Numai ei nu s'au schimbat în locurile cari s'au schimbat mult. Numai ei au rămas ce erau și mai înnainte și trăesc ca o amintire a trecutului între zidurile mânăstirei lor, care și ea par'că va să întinerească. După dorința fundatorului, ei au veșnică însărcinare să se roage pentru prințul domnitor, ca și Moise care se rugà pe muntele sfânt în vreme ce Iosua se luptà pe câmp.

Nu ne îndoim că toți și-au îndeplinit datoria cu bucurie, și că tămâia lor urcându-se în aerul curat place lui Dumnezeu. Dar nu erà în caracterul lor să răspândească și viața și cultura în singurătatea părăsită; să fie ertați dacă, fiind mulțumiți cu viața lor, nu s'au mai gândit și la aceasta, fiind prea cufundați de altminteri în îndeplinirea datoriilor lor pioase. Numai când a sosit perechea princiară, s'au putut adăogà pe lângă frumusețile virginale ale naturei și plăcerile civilizației.

III

Poveștile Peleșului

Perechea princiară a venit la Sinaia să petreacă vara, pentru întâia oară, în 1871. Locuì în câteva chilii din mânăstirea cea nouă cari fură mobilate într'un chip artistic cu covoare și cu fel de fel de obiecte de împodobit. Începând să le placă Suveranilor petrecerea în munții înnalți în mijlocul pădurilor mari, le venì în minte să-și clădească undeva o reședință.

De multe ori trebue să se fi plimbat dealungul Peleșului care vâjâe în râpe sub zidurile mânăstirei. Și pajiștea ce o formează acolo păreà pregătită într'adins pentru un palat fermecat destul de singuratic spre a fi pe veci o retragere în mijlocul naturei, destul de largă spre a

fi bună pentru castel regal cu dependințele și parcul său. De aceia, în valea aceasta romantică închisă de o parte de Prahova printr'un colț natural al muntelui și înconjurată în chip grandios către fund de vârfurile stâncoase ale Bucegilor, hotărî Regele să-și ridice castelul căruia îi dete numele torentului, creatorul dela început al locului unde era să se ridice reședința.

Peleșul e, deși scurt în cursul său, un torent care e plin de farmecele sălbatice ale naturei și pe lângă care se învârtesc poeziile naive ale folklorului; s'ar puteà zice că în lipsa unui centru istoric, care acum însă se formează, există aci un centru legendar dintre cele mai însemnate, vrednic de un Suveran care și-a cucerit coroana pe câmpul de bătaie și de o regină care și-a îmbogățit-o pe a Sa cu diadema poeților.

In *Legende des siècles*, de Victor Hugo, se află patru versuri epice asupra construirei Templului, versuri, cari sfârșesc cu antiteza aceasta: Moise cere lui Dumnezeu un artist și Dumnezeu îi trimete doi: «Unul sculptă realul și altul idealul».

Versurile acestea îmi pare că formează dubla dar concordanta activitate, diversele, dar nedespărțitele merite ale Regelui

și ale Reginei României pentru țară și pentru poporul lor; ar mai puteà de asemenea însemnà partea ce a luat fiecare la construirea Castelului Peleș, în vreme ce Regele Carol, ca un sculptor al realului, ridicà într'adevăr odată cu regatul trainic și castelul cu grinzi și piatră, Regina Elisabeta, ca o sculptoare a idealului, țesea pentru regat ca și pentru castel, o roche eterată de basme și legende.

Sub numele de Carmen Sylva, pe care îl poartă una din aleele cari duc la castel, a povestit frumusețile deosibe ale acestei părți din Carpați în așa chip, în cât i-a pus pentru totdeauna pecetia frumoasei sale inimi. De când a trecut pe aci, ca și o zână a gândirei semănându-și florile cugetării pe cale, nu e vârf, nu e peșteră, nu e apă, care să nu-și aibă istoria sa drăgălașe or fantastică. Odată Suverana a culeș un basm popular vechi, altă dată și-a închipuit un basm nou întreg și totdeauna vezi câte o cugetare ingenioasă amestecată cu un fel de miros frumos adăogat naturei ca un suflet.

Și munții cari stau locului își au legendele lor *Carmen-Sylvestre* ca și apele cari trec. Vârfurile cu profile fantastice au izbit de altfel imaginația populară

care le-a dat nume pitorești: — Vârful cu dor, Caraimanul, Furnica, Omul, Piatra arsă, — și păstorii știu să spuie asupra fiecărui pisc câte o istorie de care s'a inspirat și Carmen Sylva, adevărate legende arcadiene, tot așa de mișcătoare ca și fabulele grecești ale lui Daphnis și Endymion și chiar mai minunate uneori din pricina supranaturalului creștin pe care îl mai coprind. Superioare realității, mitologiile acestea naive, par a fi fost răpite într'o apoteoză poetică de pe cele mai înnalte vârfuri. Ai puteà zice că speriindu-se de zgomotul văii și-au luat zborul către regiunile eterate unde își fac vulturii cuibul, și acolo, pe înnălțimile pustii și tăcute — în țara viselor — trăiesc și vor trăi într'una cu aer liber și lumină — planând ca niște suflete înnaripate în jurul râpelor singuratice.

Iată spre pildă fabula Vârfului cu Dor întipărită în crăpături de nedistrus pe stâncile înnalte de către cel mai mare poet: poporul folklorist:

«Un cioban se prinsese pe șeapte epe că va petrece iarna pe munte, departe de iubita și de turma lui. Când veni toamna, tovarășii lui se scoborâră la câmp, el se duse singur, după ce'și luă rămas bun dela turmă pe colina Vârfu cu dor. A-

colo își clădi o colibă spre a se feri de vânt și de zăpezi ; dar din zori până în noapte sta la ușe gândindu-se la iubita lui și la oile de cari se despărțise : și pe zi ce trece, primăvara i se păreà că veneà tot mai încet și tot mai nesfârșită i se păreà așteptarea. De geaba cântà el din fluer, or din bucium, nici un behăit nu-i răspundeà ; și mureà de urât. Cu vremea se vindecă, ce e drept de boala dragostei, dar de părerea de rău că se despărțise de oi nu se vindecă. Și sta nemișcat ceasuri întregi, pe vârful muntelui cu ochii ațintiți departe spre câmp încotro i se dusese turma. In sfârșit, după ce lâncezi multă vreme în singurătate, văzù ivindu-se primăvara. Intr'o zi când cercetà cu privirea orizontul, i se părù că aude niște clopote ce sunau departe și dulce, în spre vale ; erau clopotele oilor sale scumpe pe cari i le aduceau tovarășii, înapoi. Cum le zări, cu meluseii lângă ele, întinse brațele către ele, dete un țipăt de bucurie, dar așa de adânc în cât odată cu el își dădù și sufletul, și când îi sosiră tovarășii îl găsiră mort cu brațele întinse, cu ochii țintă ; murise păstorul cel frumos de dorul turmei.

Și muntele care a văzut născându-se

și murind atâți ciobani, a ajuns a fi un tumulus simbolic al ciobanului din Carpați care se duce cântând din fluer în cursul anului dela câmp la munte și dela munte la Dunăre.

Și nu e oare sublim ca o populație pastorală să fi ridicat ca mormânt ciobanului său ideal muntele veșnic?

Astfel se va găsi în «*Contes du Pelesch*»[1]) (Basmele Peleșului) de Carmen Sylva mai multe povestiri asemenea asupra Omului, a Văii cerbului, a Reei, a Pietrei Arse și a peșterei Ialomiței.

Nu le rezumăm pe toate, căci dorim să ne întoarcem pe malurile Peleșului, spre a spune cum a fost domesticit torentul sălbatic. Tot Carmen Sylva ne va spune și aceasta, căci după ce ne-a spus poezia fluviului incult, ne-a istorisit—cu o adâncă simpatie pentru lucrurile naturei—supunerea sa treptată civilizației. Și istorisirea aceasta ce se află în fermecătoarea carte: *La Servitude de Pelesch* (Robia Peleșului), din care luăm câteva amănunte asupra chipului cu care torentul, odinioară liber și neînfrânat a fost silit încet-încet să se supue.

1) Vezi volumele *Poveștile Peleșului* și *Robia Peleșului* din „Biblioteca pentru toți".

«Odată când mă așezasem iar pe malul Peleșului, îi spusei :

— Ia ascultă, dragă Peleșule, au plănuit să facă un castel mare, chiar aci, unde am petrecut așa de bine unul cu altul, singuri. Inchipuești că vor să dărâme stâncile, să taie pădurea până în pământ și chiar tu vei tăia în bucăți pe bieții copaci, pe cari îi vor doborî ei.

«Peleșul voi să se împotrivească, dar de geaba, trebuî să se supuie în cele din urmă, și să lucreze. El care se pricepeà numai să desrădăcineze copaci, să rostogolească stânci, să se joace cu petrele, să ia podurile și să facă atâtea alte treburi de felul acesta, fu nevoit să învârtească roțile ferestraelor, îl siliră să curgă prin niște țevi, să ducă apă pe clădire, ca un sacagiu, până la schelele cele mai de sus, și tot el duce și acum apă de băut în castel și prin dependințele lui.

«Și de atunci s'a cumințit și s'a pus să slujească pe Regele și să facă ce îi zice, fără să se codească. Poruncește Regele : «Peleșule adu apă !...» Peleșul se urcă până sus la acoperiș ; «Peleșule, dă lumină...» Peleșul dă fuga în turbinele din cari esă flacăra electrică. Trebue vre o cădere de apă de sus ?..... sare în

sus ; trebue vr'un lac ? se întinde... Ici curge cu fântâna, colo țâșnește cu havuz, și până pe masa Regelui sare în sus spumând și face să se auză un șoptit ca de izvor în vascul de marmură din sala maurească din palat».

Și iacă în ce chip ingenios în colțul verde de munte retras, puterile și frumusețea naturei au fost puse la serviciul Omului pentru plăcerea vieței și fără ca să piarză ceva.

IV

Lucrările fundațiunei. Punerea pietrei

Se zice că Regele și Regina României nu au fost îndemnați numai de frumusețea locului când și-au pus de gând să ridice castelul de vară din valea Peleșului, ci și de amintirea pioasă a prințesei răposate, singurul copil ce au avut.

Cine vrea să fie încredințat de aceasta n'are decât se deschidă biografia Carmen Sylvei de baroana Stakelberg. După ce ne spune nașterea binecuvântată a fetiței, autorul ne mai istorisește și boala care a răpit-o iubirei părinților săi, și mai cu seamă iubirei mamei sale. Și din istorisirea aceasta reese că blânda fetiță chinuită de frigurile scarlatinei ar fi strigat de mai multe ori în noaptea de agonie:

«Vreau să merg la Sinaia, să beau apă din Peleș».

Amintirile acestea neuitate în inima părinților au contribuit mult să facă Peleșul iubit de Suverani.

Planul clădirei unui castel aci era greu, căci întreprinderea aceasta prezintă nenumărate greutăți. Lupta între om și natură fu mare. Intâi trebuì să stabilească drumuri dela calea de d'alungul Prahovei, apoi să creeze chiar locul castelului cu terasamente nemărginite. Drumul de fer nu erà încă construit și cărarea materialelor până în colțul pierdut din Carpați erà grea de tot. Nici șoseaua nu erà sigură: în fie ce moment ploile repezi, valurile de nori și de pietre aduse de ape astupau drumul și stricau podurile. Nimeni nu credeà că întreprinderea va ajunge la bun sfârșit.

Dar Regele când se hotărește, nu se lasă; cu o voință puternică și cu o perseverență nestrămutată izbutì.

Vom însemnà aci câteva episoade ale acestei campanii în care învingătorul dela Plevna dovedì că se pricepe și în actele păcei ca și în știința luptelor.

In 1873, pe când Regele erà încă Prinț, cumpără moșia Sinaia și tot în anul acela dete unui architect, d. Doderer, pro-

fesor la școala politechnică din Viena, să-i facă planurile pentru noul castel de vară ce plănuise să ridice. In același timp, de oarece trebuiă să întrebuințeze pe cât cu putință materiale scoase chiar din pământul Sinaii, Prințul numì o comisie însărcinată să exploreze domeniul din punctul acesta de vedere. Comisiunea alcătuită din d. Stöhr, sculptorul Curții, și d. Ludovic Basset, secretar particular al Prințului și presentă un memoriu specificând că lemnul și piatra, varul, nisipul și pământul galben se găseau din belșug și chiar aproape de locul ales, și că numai marmora albă trebuiă adusă de departe.

Atunci începură lucrările; se instalară ferăstraie pe Prahova și pe Peleș spre a da lemne de construcție, se deschiseră cariere în Bucegi ca să scoată pietre; în valea Peleșului se construiră locuințe pentru maeștri, barace pentru lucrători, adăposturi pentru materiale, cuptoare de var și cărămidării. Astfel se născù în câteva luni, în singurătatea sălbatică, un sat improvizat.

Vreo trei, patru sute de lucrători săpau, zideau, nivelau, ciopleau piatra și lemnele, căci nu erà să se ridice numai castelul, ci să se înființeze o instalare

de stil mare cu toate dependințele ei: grajduri, corpuri de gardă, case pentru amploiați, pavilion de vânătoare și parc pentru trăsuri.

Această dintâi parte a construcției, bine înțeles fu cea mai grea. Chiar oamenii cari se pricepeau în aceste lucruri nu mai credeau că vor izbuti să învingă elementele, pământul și apa cari se împotriveau frânelor. Carmen Sylva care n'a lăsat la o parte nimic din cele petrecute, descrie munca și dezamăgirile lucrătorilor la început.

«Oamenii își închipuiau că vor fi mai puternici decât toate pârâiașele întărite și începură a săpà la temelii. In timpul zilei izvoarele erau cuminte, nu se mișcà unul, puteau lucrà, dar cum se înnoptà, Peleșul da semnalul din fundul văii și toate pârâiașele își dădeau încet cuvântul de ordine și porneau la asalt ca un singur om. In câteva ceasuri toate se stricau și trebuià să înceapă iar dela capăt.

«Ba, într'o zi o lespede de piatră mare din munte începù să alunece spre vale cu tot ce aveà pe ea. Și luptele cu uriașii și cu piticii Bucegilor ținură doi anișori, dar cu toate necazurile oamenii

urmară a săpă tot mai adânc și puseră temeliile ca pentru o întărire; puteai umblà pe ele, iar bolțile s'ar fi putut împotrivì și tunurilor.

Greutățile fură așa de mari încât odată toți crezură de trebuință să ceară părerea autorităților în această materie. O comisie de experți compusă de oameni technici și de ingineri, examinară din nou terenul.

Cu toate că părerea unora fu să părăsească locul acesta primejdios și să înceapă aiurea, Regele, mai încrezător în mijloacele științei moderne nu se descurajă și lucrarea urmă. Izbânda dela urmă erà să dea dreptate Suveranului.

Lucrările înnaintară în așa chip, încât în 1875 temelia castelului erà sfârșită de tot. In vremea aceasta fu și pavilionul de vânătoare acoperit și temelia grajdurilor pusă.

La 22 August construcția erà destul de înnaintată spre a se face solemnitatea punerei pietrii.

In ziua aceea dimineața fu minunată. După ce se duse de ascultă leturghia în biserica mânăstirei, clerul urmat de Altețele Lor, demnitarii Curții și ai Statului, se duseră la locul construcției. Aci se ridicase un umbrar frumos îm-

podobit cu steaguri și coroane. Un detașament de infanterie cu muzica în frunte, sta în linie, în față.

Mulțimea se grămădise pe toate înălțimile dinprejur.

In afară de cei patru sute lucrători dela bina, mai veniseră mulțime de țărani și țărance de prin împrejurimi, îmbrăcați în costume naționale, a căror uimitoare albeață contribuì mult la strălucirea veselă a serbărei. După ce preotul binecuvântă zidul temeliei zicând rugăciunile obișnuite, prințul Dumitru Ghica citì actul de fundație următor, redactat în stilul și după formula tradițională a țărei :

CAROL I

Din grația lui Dumnezeu și prin voința națională, Domn al Românilor.

La toți de față, și viitori sănătate ;

Astăzi, Duminică, la 10 August, 1875, Noi Carol de Hohenzolern, Domn al Românilor, *în al treizeci și șaselea an al nașterei Noastre, dinpreună cu* Elisabeta Doamna, *scumpa noastră soție, și cu ajutorul Celui a Tot-Puternic, am pus temelia* Castelului Peleș *pe moșia noastră* Piatra Arsă, *în vecinătatea sfintei mânăs-*

tiri Sinaia, zidită la anul 1695, de către Spătarul Mihai Cantacuzino.

Clădirea acestui Castel s'a început în anul al zecilea al Domniei Noastre, fiind președinte al Consiliului de Miniștri, D. Lascar Catargi, președinte al Senatului I. P. S. S. Mitropolitul Primat Calinic Miclescu și președinte al Adunărei Deputaților Principele Dumitru Ghica ; iar Starițul Sf. Mânăstiri Sinaia S. S. Arhimandritul Onofrei. In același an s'a început și construcția drumului de fier, care va legă orașul Ploești cu Brașovul, prin valea Prahovei.

Drept care am subscris aceasta, spre a noastră pomenire în veacurile viitoare.

Pe urmă se citi actul de construcție, un document curios unde se află amănunte statistice interesante asupra lucrului și proveniență materialelor de zidit.

Cele două pergamente fură puse după aceea într'un tub de plumb, care fu așezat în temelie împreună cu o colecție de monede ale țărei. Aceste monede, foarte rare azi, fuseseră bătute în puține exemplare și purtau, ca un fel de proclamare înnainte de autonomie, efigia Prințului pe care Sublima Poartă nu-l îngăduiă să aibă acest drept.

După aceia Prințul puse mâna pe un ciocan, zise: «Să se ridice acest castel și să fie într'o zi leagănul Dinastiei noastre în țară». Și dădù trei lovituri sacramentale. Prințesa făcù tot așa, în vreme ce trupele prezentau armele și muzica cântà imnul național și pe când munții și văile repetau departe strigătele de bucurie ale mulțimeì.

Când se sfârșì ceremonia, Prințul și Prințesa se întoarseră la mânăstire, în vreme ce publicul se risipeà în toate părțile, veseli toți că luaseră parte la serbarea inauguralà a castelului a cărui construcție răspândeà viață și mișcare în valea Prahovei.

V

Sfârșirea și inaugurarea castelului

In cei doi ani de după punerea pietrei, lucrările urmară cu multă activitate, și zidurile ce erau una cu pământul, se înnălțară cât omul, lăsând chiar să se vadă planul deosebitelor trupuri ale clădirei, când izbucni fără de veste războiul cu Turcia și întrerupse lucrările.

Timp de doi ani, valea ce răsună odinioară de izbiturile uneltelor, de strigătele lucrătorilor, intră iar în tăcerea-i de altădată. Cu toate acestea, cu încredere în viitor se făcură lucrările trebuincioase pentru a păstră ceeace fusese început.

Această oprire din lucru a clădirei avù de altminteri prețiosul rezultat de a pune la încercare soliditatea temeliilor cari

se sfârşiseră. S'au constatat în adevăr câteva stricăciuni în canalizări, cari se astupaseră, dar în zidiri nu se vedeà nici o crăpătură.

In sfârşit, în primăvara anului 1879, lucrarea putù începe iar cu un nou avânt. Edificiul se înnălţà de puteai vedeà cu ochii. Se puteau chiar ghicì faţadele, turlele şi galeriile viitorului castel.

In intervalul acesta România îşi câştigase neatârnarea pe câmpul de bătae; castelul pe care îl începuse un Domn, vasal al Sultanului, erà să sfârşească mai mândru, pentru Regele autonom al unei naţiuni libere.

Regele şi Regina, până ce să poată intrà în noua Lor reşedinţă, primeau în pavilionul de vânătoare, isprăvit în 1881, dar de locuit locuiau tot în mânăstire. Se duceau acolo la dejun, şi chiar acolo fură primiţi în chip oficial trimişii extraordinari ai Portugaliei, Braziliei şi Suediei, când veniră să prezinte Suveranului omagiile lor pentru proclamarea regatului.

In construcţia din a doua perioadă, dela 1879 la 1883, nu e nimic special de adevăratul arhitect al castelului.

Pentru a conduce lucrările, Suveranul însărcină mai întâi pe D. Stöhr, care şi mai mult decât D. Schultz, fu credin-

ciosul și inteligentul executor al gândirei Sale. Ardoarea cu care își întrebuință talentul și știința îi asigură un loc deosebit în istoria Castelului Peleș, cum și în recunoștința Regelui.

Tot Carmen Sylva ne va arătà și ce activitate se desfășură în timpul celor din urmă ani ai construirei: «Italienii, zice dânsa, lucrau la zidărie, Românii cărau materiale, Țiganii duceau piatra și varul, Albanezii și Grecii ciopleau piatra, Germanii și Ungurii lucrau la lemnărie, Turcii ardeau cărămida. Se aflau maeștri Polonezi și vătafi Cehi; Francezii desemnau; Englezii măsurau. Astfel încât la această clădire se întâlniau o sută de costume naționale deosebite și se auzeau vorbindu-se patrusprezece limbi; erà un amestec pitoresc și zgomotos de oameni, cai și bivoli.

«Cât despre Rege, el erà în totdeauna pe schelele cele mai înnalte și dirijeà în persoană lucrările..... Nu îndrăznesc să spun că mă suiam și eu din când în când, dar numai de plăcere că mă făcusem bine după o boală de picioare și că mă puteam slujì de ele, și mă coboram repede, pentru ca să stau de vorbă cu bătrânul meu prieten Peleșul».

Un fapt ciudat, băgat de seamă și de

Regina poetă și care arată în destul cât de sălbatec era încă locul unde se clădeà castelul, este că urșii veneau adeseori până lângă clădire și, dimineața, lucrătorii găseau pe humă, în jurul cuptoarelor de cărămidă urmele greoaie ale labelor lor.

Mulțumită numărului de lucrători întrebuințați și zelului antreprenorilor și al tuturor, opera se sfârșì — edificiu și dependințe — în toamna anului 1883.

Se lucrà la el de zece ani și acum în sfârșit castelul era să-și deschidă Suveranilor porțile și, cu toate că l-au mai îmbogățit și înfrumusețat de atunci încoace într'un chip însemnat, el conținea de pe atunci pentru a-i primì un mobilier foarte confortabil, un număr mare de antichități, de tablouri vechi și de opere de artă dintre cele mai însemnate.

Nu mai rămâneà deci decât să se inaugureze noua reședință și solemnitatea rămase hotărâtă pentru ziua de 7 Octombrie stil vechiu.

Se făcù iar serbare mare la care alergă lume din toate părțile Romăniei și chiar din străinătate. Ceremonia începù după obicei printr'un serviciu divin la nouă ceasuri de dimineață, la biserica mânăstirească din Sinaia, fiind de față I. P.

S. Mitropolitul Primat, numeroși demnitari ai Statului român, streini și șefi de ai armatei.

In fața castelului strălucitor onorurile le făceà un batalion de vânători cu drapelul desfășurat și cu muzica cântând. In curtea castelului împodobită cu verdeață și steaguri, Mitropolitul Primat cu Vicarul său și însoțit de călugării mânăstirei Sinaia, dete apei tradiționala binecuvântare, după care urmă un Te-Deum ; pe urmă generalul Crețeanu, șeful casei militare a Regelui, dete citire următorului document :

Eu, Carol I, Domn și Rege
Cu Elisabeta Regina,

După o silință neobosită de doi ani, în luptă cu un tărâm nestatornic, străbătut de izvoare, izbutit-am a pune la poalele Bucegiului, temelia acestei clădiri, în anul mântuirei 1875, iar al Domniei Noastre al IX-lea.

Zidirea s'a oprit pe timpul războiului pentru neatârnarea României.

Intrat-am în această casă a noastră în anul mântuirei 1883, iar al Domniei Noastre al XVII-lea : datu-i-am nume : «Castelul Peleșului».

Acest document, care istorisește pe scurt fazele construirei, prescris pe pergament cu litere artistice chiar de Regina, se găsește azi într'unul din coridoarele castelului. El fu iscălit de către Suverani, de Mitropolitul Primat și de toate personagiile mai de frunte ce erau față. Atunci se împărți și o medalie comemorativă, operă a gravorului Kullrich turnată în amintirea acestei zile.

Pe când muzica intonă imnul național și soldații împrăștiau urale vesele pe cari le repetau ecourile, adunarea se îndreptă către intrarea castelului. Acolo executorul operei, D. Stöhr, prezintă Suveranului, pe o pernă de catifea, cheia castelului. Cu această cheie artistic lucrată, Regele deschise ușa de onoare a reședinței sale, ușe care, fie zis în treacăt, este sub toate privințele o minune, și în ce privește canaturile de lemn sculptat și în ce privește armătura de metal. Pe urmă cortegiul sui scara cea mare, în cap cu Mitropolitul Primat care, după rânduiala obicinuită, binecuvântă toate sălile castelului. După aceia se dete un prânz minunat la care luară parte toți oaspeții mai de căpetenie, și în timpul căruia Regele ridică următorul toast :

«Am clădit acest Castel ca un semn trainic că dinastia, aleasă liber de națiune, este adânc înrădăcinată în astă frumoasă țară și că răsplătim dragostea poporului Nostru cu încrederea nemărginită pe care o avem în viitorul scumpei Noastre Patrii. Împlinesc dar o datorie sacră, o vie dorință, ridicând cu vin Românesc, în această casă a Noastră, cel întâiu pahar în onoarea și pentru fericirea României.

Să trăiască draga Noastră Țară!»

Aceste cuvinte fură primite cu entuziazm de către cei de față cari aclamară pe Rege și pe Regină cu urale călduroase. Ca răspuns la acest toast, d. Dumitru Ghica, președintele Senatului, închină, ca reprezentant al națiunei, în sănătatea Dinastiei. Apoi poetul Alexandri, pe atunci în toată strălucirea talentului său, pronunță următoarele cuvinte: «Pe vremea strămoșilor noștri, când un Domn, sau un boier intră în noua-i casă poporul se adună dinaintea ușei și făceà urări în felul acesta: „Să aibi atâta cinste și atâtea izbânzi câte grinzi și cărămizi sunt în casă și câte grăunțe de nisip sunt în ziduri". Tot astfel este urarea tradițională ce la rându-ne aducem

Majestăților lor în numele întregei națiuni... Binecuvântarea cerească și dragostea poporului să fie pentru totdeauna oaspeții lor în noul locaș, fermecător ca o *«Poveste a Pelesului!»* Pe urmă veni rândul d-lui C. A. Rosetti, președintele Camerei deputaților. Printr'o improvizare pe atât de strălucită pe cât și de neașteptată, închină în sănătatea perechei regale, amestecând în cuvintele lui omagii particulare la adresa Reginei Elisabeta tot deodată Doamnă a țării prin voința dumnezeiască și Doamnă a literilor prin învățătura sa. In sfârșit urmă un toast al I. P. S. Mitropolitului Primat, care vorbi în numele clerului și altul al generalului Cernat, care vorbi în numele armatei «formată de Regele Carol și condusă de dânsul la izbânzile războiului pentru neatârnare».

Mai înnainte de a se scula dela masă, Regele mulțumi Eforiei spitalelor civile pentru binevoitoarea ospitalitate ce îi dăduse în timp de atâția ani în mânăstirea Sinaia, adăogând că perechea regală va păstră în totdeauna cea mai bună amintire.

In seara aceleiași zile, când se mutară în noua lor locuință, Regele și Regina mai binevoiră să primească, cu toate

oboselile serbărei, vre-o șeaizeci de persoane, sosite cu trenul fulger Paris-Constantinopol, inaugurat la aceiași dată și cari erau ingineri directori de drum de fier, oameni de Stat, jurnaliști, cărora Suveranii binevoiră să le facă onorurile noului lor castel.

Astfel fu celebrată, peste opt ani după inaugurarea lucrărilor, punerea celei din urmă pietre a castelului Peleș, a acestei frumoase reședințe la care lucraseră numeroși artiști și mii de brațe timp de zece ani, pentru a realiză o singură gândire, gândirea Regelui Carol concepută cu îndrăzneală și voită cu tărie.

VI

Intocmirea și stilul parcului

Castelul era terminat, dar parcul nu. Toate aleele și plimbările castelului Peleș au fost făcute pe niște povârnișuri cari aveau o înclinare de 30° și chiar mai mult; se vede dar ce lucrări însemnate de nivelație trebuiau făcute, pentru ca să aibă priveliștea plăcută ce are azi. Această lucrare începù după ce se sfârșì clădirea și se ridică materialul.

Intâi începù mărirea, în față și în dos, a locului pe care se înnalță castelul, și a se lărgì platoul pe care erà așezat. Astfel se putù face intrarea slobodă pentru trăsuri, și jos, sub fațadă, o terasă

destul de largă pentru a se puteà vedeà bine tot edificiul.

Dar ridicările de pământ, adus de pe coastele muntelui, nu ajungeau să facă tot. Trebuì să se aducă pământ mai de departe, de pe muntele din fața castelului. Oamenii din Sinaia își aduc și acum aminte, de funicularul aerian care se construì în acest scop, și pe care ca pe o punte în văzduh alunecară foarte sus deasuprà văii, vreme de luni întregi, vagonete încărcate cu pământ. Chiar și pădurea își aduce aminte, căci păstrează încă vădite urmele drumului făcut atunci, pentru a întinde funiile cele groase de trecere. Un singur fapt ne va arătà însemnătatea acestor cărături: creasta muntelui fu despuiată pe o așa întindere, în cât se putu instalà pe urmă acolo locul unde face exerciţiuri batalionul de vânători ce ține garnizoana în Sinaia în fiecare vară. S'au cărat 20.000 metrii cubi de pământ și numai astfel s'a putut isprăvì lucrarea, deschide drumurile ce duc la castel, și face în toată valea preumblări pe cât de lesnicioase pe atât de plăcute, și creà în sfârșit, între deosebitele dependințe, — corpul de gardă, foișorul de vânătoare, clădirile pentru

cuhnii, șoproanele, grajdurile și alte încăperi—livezile și dumbrăvile păduroase, potrivite cu atât meșteșug. Iară terasa care se întinde pe dinaintea castelului, minunat de bine pusă în soare, în curând s'a schimbat într'o grădină de lux din cele mai elegante, împodobită cu un minunat havuz a cărui apă se ridică la o înnălțime amețitoare.

Dar executarea atâtor terasamente a întâmpinat tot atâtea greutăți ca și punerea temeliilor castelului, căci cum săpă undeva țâșneau isvoare amenințătoare cari făceau gropi în șanțuri de se scufundau și se spărgeau mulțime de țevi și de urloaie. Trebuî să se scurgă apele brăzdând pământul pe o întindere foarte mare cu canale stabilite toate la o adâncime de 4, 5 m., pe stratul prin care apa nu puteà pătrunde. Dar nimeni n'ar ghicî astăzi, când vede suișurile plăcute care duc la castel, și povârnișurile ușoare cari coboară, că toate aceste locuri sunt pline de canaluri cum e mâna plină de vine.

Pe lângă lucrările cerute de trebuințele practice s'au mai făcut și altele estetice. Și la dreptul vorbind, cine ar bănuî când vede pâraele idilice, livezile, dumbrăvile,

orizonturile, că aci s'a făcut o lucrare foarte grea ? Mai lesne crezi că locurile acestea sunt niște capriții ale naturei, atât sunt de romantice și de potrivite, pe când ele sunt numai un triumf al artei.

Când se făcură toate aceste lucrări, se făcură și drumurile cari duc la castel. Cel mai însemnat care pleacă din șosea, merge pe malul stâng al Peleșului, ese mai sus de spălătorie și de ferestrae și trece pe lângă grajduri ; e foarte ușor și pentru lumea care umblă pe jos și pentru trăsuri și e umbrit de arbori. De partea despre munte are un zid de sprijinire înnalt cât omul, care îl apără de surpări ; de partea cea-l'altă e apărat cu un parmaclâc elegant de fier, dealungul căruia sunt înșirate lămpile electrice.

In jos de castel, o punte de piatră de Carpați cu trei arcuri încalecă torentul. Alt drum făcut pe malul drept al Peleșului, pleacă dela gară și urcă spre mânăstire, trece prin curtea ei cea nouă și, împodobit de acolo cu numele de : «aleia Carmen Sylva», se întinde dealungul pădurei până ce ajunge la puntea de care am vorbit mai sus, unde se unește cu

drumul cel mare care duce, trecând pe lângă uzina electrică ascunsă între copaci, și pe dinaintea corpului de gardă, așezat ca o straje la marginea drumului, la platforma castelului. De însemnat mai este frumoasa piatră comemorativă așezată în locul cel mai larg al curbei ce face drumul și oferită Regelui de către rudele sale cele mai de aproape, cu prilejul aniversărei a 25-a a domniei sale.

Trebue cineva să fi luat parte la o serbare la castelul Peleș pentru a-și da seama cât de bine înțeleasă este această întocmire, căci toate au fost orânduite ca să îngăduie pompelor oficiale să se desfășure cu cea mai mare înlesnire.

Deosebit de cele două șosele principale de cari vorbirăm, parcul e brăzdat de mai mult de 3500 metri de alte drumuri: unele pun în legătură dependințele castelului, altele sunt numai preumblări de plăcere.

Să nu uităm a pomeni și de nenumăratele poteci de prin pădure. Una dintre cele cari plac mai mult, mai cu seamă Carmen Sylvei, urmează cursul romantic al Peleșului și se înfundă în strâmtoarea de-alungul micelor cascade, apoape până la stâncele de unde isvorăște pârâul; de

aci sue în zigzag până la «pajiștea Reginei», situată la 1500 metri înnălțime— frumosul platou unde paște toată vara, la sunetul armonios al clopotelor dela gât o frumoasă cireadă de vaci de Tirol. Acolo se află și o lăptărie model de unde se aduce laptele și untul cel bun dela masa castelului.

Cât despre chioșcul de vânătoare, se știe că a fost transformat și că slujește, după ce s'a mărit, ca reședință moștenitorilor coroanei : Prințul Ferdinand și Prințesei Maria a României. Poporul i-a dat frumosul nume de «foișor».

După cum se vede și planul parcului e tot atât de bine făcut și de potrivit cu locul ca și arhitectura castelului.

Acest plan e făcut de d. Knechtel, care în calitatea sa de fost grădinar-șef al răposatului împărat Maximilian, a dat dovezi de multă pricepere cînd a creat însemnatele grădini ale palatului din Mexic.

Trebue ca cineva să fi rătăcit din pădurice în pădurice, din loc în loc, pe toate potecile cari brăzdează parcul regal, pentru a-și face o idee de împrejurimile castelului și de încântătoarele surprize ce fac celor cari se plimbă prin ele.

De oarece castelul se află în pădure,

n'are desigur nevoe de mari plantațiuni de arbori. Arhitectul s'a silit mai cu seamă, prin aducerea unor copaci exotici, — coniferi din America și Hymalaya — să alcătuiască pentru ochi treceri dibace dela pădurea primitivă la livezile verzi. Numai grădina de lângă castel, e făcută în gustul secolului al XVI-lea italian. O bancă frumoasă în stil «renaștere» e așezată la una din marginele teraței și o încinge cu rotunjimea ei frumoasă, sporind romantizmul general al locului și dând o notă clasică pe cât de discretă pe atât de încântătoare. Un havuz monumental, a cărui aruncătură se ridică la 22 metri, statui pe jumătate ascunse în verdeață, candelabre electrice așezate cu multă pricepere dealungul drumurilor, vase de majolică înșirate prin pădure, flori cari par un covor cu desenuri, toate acestea — împreună și cu o pereche de tunuri luate dela turci în războiul pentru neatârnare și așezate ca trofee eroice în fața curții de onoare,— formează un întreg și foarte felurit în culori și foarte frumos ca înfățișare.

Se mai pot vedeà niște ciudate canaturi de ușe de lemn acoperite cu fier; este poarta Vidinului — rămășiță patrio-

tică din războiul pentru neatârnare, — care se păstrează acolo; e găurită de gloanțe și de ghiulele astfel cum o zmulseră soldații români din țâțâni ca s'o ofere ca cel dintâi semn de victorie capului lor Regele Carol.

In scurt, afară de terața castelului care seamănă oarecum cu grădinile clasice, parcul în întregul său e aranjat mai mult în felul englezesc.

VII

Interiorul Castelului. Scara de onoare. Sălile de primire.

Mai înnainte de a pătrunde în el, să spunem două vorbe asupra planului Castelului Peleș. Castelul se compune dintr'un corp central, cu o curte interioară, având ca scosătură în dreapta un pridvor mic cu două caturi, și în stânga o aripă legată de corpul principal prin două galerii cari țin între ele o a doua curte, curtea de onoare. Această curte slujește numai în zilele de primire.

Oaspeții regali cari se coboară acolo din trăsuri, dinaintea ușei celei mari de intrare, pentru a intră în sălile de primire, trebuie să treacă mai întâi prin-

tr'un vestibul cu înfățișarea monumentală și bogat împodobit.

Ca și o prefață bine alcătuită el încunoștiințează pe vizitator că intră într'un castel regal, căci este măreț și serios, și până și în ordonarea regulată prevestește un oarecare ceremonial. Totuși ori cât de luxos e mobilierul, această intrare nu e încărcată peste măsură și își păstrează bine caracteru-i special de loc numai de trecere. De o parte, un mare cămin coprinde portrete; de cealaltă se deschide locul unde se pun hainele. Ca printr'o alee de stâlpi de marmură colorată, ajungi pe un drum numai cu covoare pe jos, la scara de onoare. La dreapta și la stânga portretele strămoșești ale Hohenzollernilor, drepți și tăcuți în armurele lor, te primesc în numele urmașului lor, Regele actual. Tot aci se mai află o placă de bronz pe care a fost săpată următoarea inscripție, compusă de poetul Alexandri pentru inaugurarea castelului:

„Eu Carol și al meu popor
„Zidit-am într'un gând și dor
„In timp de lupte-al meu regat
„In timp de pace-al meu palat".

Treptele joase, foarte largi, urcă cu

înclinare ușoară până la un loc; de acolo scara se desparte în două până la coridorul cel mare în jurul căruia se află sălile de primire. Aci se întinde un fel de tribună de unde se poate vedeà scara întreagă; în față sunt minunatele ferestre cu vitraliuri; la dreapta și la stânga pereții sunt înpodobiți cu portrete de familie.

Această galerie de strămoși începe chiar din vestibul, cu cei dintâi conți de Zollern: Wolfgang (948), atât de vechiu încât ține mai mult de legendă decât de istorie, și Burkardt (1080), care începe să fie mai bine cunoscut; urmează în josul treptelor prin urmașii lor: Frederic I-iu (980) și Frederic IV (1195) și se întinde cu mai mulți principi cari au trăit de la al XIII-lea până la al XVII-lea veac și cari, până și în costumele lor — cei mai vechi acoperiți cu zale și cei din urmă îmbrăcați în catifea și mătase,— arată trecerea dela obiceiurile războinice de odinioară la obiceiurile mai pacinice ale timpurilor moderne. Printre cei dintâi se cade să numim pe Eitel-Frederic I, izbitor prin statura-i marțială și marea-i spadă, vestit mai cu seamă pentru că a fost ales la dieta din Francfort

ca să meargă să ofere lui Rudolf de Habsburg, cumnatul său, coroana imperiului Germaniei ; apoi Eitel-Frederic VI, reprezentat cu zaoa istorică pe care o purtà ca locotenent al lui Carol-Quintu, murind la Pavia pe câmpul de onoare. De aceia şi pictorul a pus lângă principe pe o pernă de catifea, ordinul «Toison d'Or» cu care împăratul cinstì pe răposat pentru marele său curaj în această bătălie memorabilă.

Scara aceasta formează un tot foarte nobil ; coloanele de marmoră, dintre cari două de marmură de Sinaia, cari sprijină acoperişul, îi dă multă maiestate. Vitraliurile cu personagii prin care se cerne lumina, o face să arate de o bogăţie ne mai pomenită. Lemnăria e un cap de operă. Adevărul e că D. Stöhr, meritosul scluptor al curţei, a făcut aci o lucrare care prin stil şì prin gust, îi face multă cinste, şi ca artist şi ca meşteşugar.

In capul scărei de onoare se află un coridor bogat, împodobit cu lucruri de artă şi formând ca şi o galerie închisă cu ferestre în jurul curţei interioare a castelului.

Fără zgomot calci pe nişte covoare de

Smyrna, și privirile ți le atrag aci geamurile cari împodobesc ferestrele și tablourile atârnate pe pereți; și printre acestea din urmă se află unele foarte însemnate, cu totul vrednice de un palat regal.

Nimic mai plăcut decât lumina colorată care cade din geamuri, lucește prin coridoarele boltite, se joacă pe zidurile zugrăvite cu fresce, se agață de armele și vasele mobilierului, tremură pe covoare, pe stofele de mătase cusute cu fir și pe catifelele fotelurilor mari.

Aci găsești sipete vechi, dulapuri sculptate, ibrice artistice, mescioare smălțuite. La fiecare pas scaune în stilul renașterei sau foteluri mari te poftesc să ședzi.

Numai o fereastră să fie deschisă, și se aude în pacinica liniște care domnește tot mereu aci, susurul vecin al unei fântâni, o muzică nehotărâtă și dulce, un zgomot de apă căzând în apă, care cântă tot pe același ton, acestui liniștit locaș, trecerea neturburată a ceasurilor. Această muzică vine dela fântâna mândră și grațioasă de bronz sculptat, singura podoabă arhitectonică a acestei curți centrale.

Și dacă vrea cineva să-și arunce ochii

în grădină, va vedea-o plină cu plante și flori, și fațadele dimprejur pline de desenuri elegant colorate, foarte potrivite cu architectura fațadei, și a acoperișului, figuri cari amintesc pe eroii istoriei și ai legendelor germane. Seara, când curtea aceasta e luminată cu lumina electrică care se strecoară din ferestrele din prejur, efectul e tot așa de mare ca și ziua când razele și umbrele își umblă în tăcere multele lor poezii.

Din acest coridor intri în sălile principale de primire pe cari le vom descrî pe scurt:

Sala de mâncare care poate să treacă drept una din părțile cele mai isbutite ale acestui castel plin de lucruri minunat de frumoase. Lemnăria în stilul «renașterei» e de o măreție extra-ordinară; pe la toate ușile și ferestrele sunt coloane încoronate cu frontoane.

Ii e plăcut ochiului să privească mobilierul îmbrăcat cu piele de Cordova, să ia în băgare de seamă ferestrele ale căror geamuri colorate reprezintă scene fe-lurite din viața seniorilor; nunți și ospățuri, plecări și sosiri de vânători. Niște cămine înnalte decorative îmbracă zidul, precum și niște frumoase naturi moarte

și vase vechi mari de băut, de faianță, cupe de sticlă de Veneția, potire de aur și de argint și multe vase de pământ artistic lucrate. Această sală te transportă până în timpul poetic al vechilor castele, și întocmirea de stil neavând alt scop decât să transporte spiritul într'o epocă memorabilă a trecutului, sala de mâncare a castelului Peleș, care amintește așa de bine viața nobilă de altă dată, nu lasă nimic de dorit. Mai cu seamă seara, efectul e surprinzător: lămpile electrice cari înstelează tavanul și lucesc dealungul cornișelor răspândesc o lumină, care pare o rază puternică de lună care cade asupra tacâmurilor, mobilelor și a oaspeților.

Din sala de mâncare, o ușe minunat sculptată—altă minune a d-lui Stöhr—duce în *sala de biliard*, care comunică printr'o galerie mică cu geamuri, plină de flori și de verdeață, cu o odae turcească elegantă.

Biliardul mai comunică printr'o ușe mare cu geamuri cu noua *sală de serbări*, de curând construită pe una din vechile terase deschise ale castelului.

Decorațiunea și mobilierul de aci sunt în stilul mauresc și o clipă te crezi trans-

portat într'o galerie deschisă din Alhambra. Tavanul și pereții sunt jur împrejur acoperiți cu poleieli, afară de un brâu de lespezi zmălțuite, cu desemnuri frumoase albastre și galbene. In fundul sălei se vede printre aurării o fântână arabă de marmoră albă cu ornamente în formă de frunze. Această fântână e o copie exactă a unei fântâni găsite în Egipt și care acum se află în muzeul de arte și industrii din Viena. Apa limpede și curată a Peleșului alunecă pe marmora împodobită și aduce în sală un plăcut susur de izvor.

Tavanul, mai cu seamnă, e foarte frumos cu podoabele-i cu flori pe margine și grindăria-i înfrumusețată cu arabescuri grațioase, aurii, azurii și roșii ; de sus atârnă niște policandre ca cele de prin geamii, în formă de clopot, dar în cari seara arde, în loc de unt de lemn sfânt, o coroană de lămpi electrice discret colorate cu roșu și portocaliu. Această sală lungăreață face într'adevăr impresia unei săli de serbări luxoasă și strălucită. Ziua, când intră lumina în valuri prin ferestrele mari eșite afară din zid, ea strălucește ca paletele feerice din poveștile românești ; seara când lu-

mina electrică împrăștie luminile-i colorate, efectul nu e mai puțin minunat; în sfârșit, pe orice vreme sala aceasta, în stil oriental, unde toaletele sunt înnecate într'un praf de soare care răsare, coprinde într'adevăr bogății strălucitoare.

Salonul cel mare în care intrî de aci, trecând din nou prin sala de biliard și coridor, este mult mai rece și mai ceremonios. Numai decât vezi că trebue să slujească la primirile oficiale; toate sunt strălucite în el, dar și corecte și rezervate. E plin de lumină, toate ferestrele îi dau pe o verandă lungă de unde ai cea mai frumoasă vedere peste valea Peleșului. Dar oricare ar fi înfrumusețările ce i-ar aduce viitorul, el își va păstrà de sigur în totdeana un caracter mai solem decât sala de serbări, și va rămâne în totdeauna sala cea mare de primire.

Prin ușa din fund comunică cu un cabinet mic stil Ludovic XV împodobit și cochet ca o sonată de Haydn. Porțelanurile de Saxa pun niște pete vesele, albe, pe zidurile îmbrăcate în damasc roșu; niște scene pastorale de pictorul Lancret portrete grațioase de familie, o risipă de bibelouri, de vase de pământ, de figu-

rine împrăștiate pe mese și pe etajere, fac din această sălița un muzeu frumos din secolul al XVIII-lea. Se mai află aci un clavir istoric al cărui mecanism e din secolul al XVI-lea, pe când partea din afară, schimbată cu timpul, împodobită cu picturi de către Iosef Vernet, e din veacul al XVIII-lea, timp în care acest ciudat instrument care trebue să fi fost al Doamnei Elisaveta, sora lui Ludovic al XVI-lea, făceà parte din mobilierul castelului din Montreuil.

Din acest cabinet desfătător, care este un anex și o trecătoare, intri în sala de muzică.

VIII

Sala de muzică. Biblioteca și cabinetul Regelui. Teatrul

Sala de muzică care e de pe acum istorică prin seratele muzicale și literare pe cari le-a dat Carmen Sylva, are, cu ferestrele ei cu vitraliuri, cu orga, înfățișarea unei capele. Și nu e la dreptul vorbind un adevărat sanctuar de artă ? O harpă, două pianuri cu coadă și alte instrumente de muzică o mobilează și o împodobesc. Pe mese operele imprimate ori manuscrise ale Carmen Sylvei. Colea pe o strană de forma «renașterei» cărți vechi bisericești ; dincolo pe fotolii și mescioare, caiete de muzică, partițiuni de-ale maeștrilor vechi și moderni, sonate clasice, himnuri religioase, cântece po-

pulare—precum și poemele Reginei rapsodiate de compozitorul din Bâle, August Bungert.

Toate lucrurile din sala aceasta vorbesc de zâna cu coroană care îi e sufletul, de nobila protectoare a artelor și literilor ; panourile de pe pereți reproduc motive luate din operile sale, afară de unul care e o alegorie pusă în evidență dedesubtul orgii în loc de onoare și înfățișează pe muza venerată în acest loc, *Muzica*, stând pe tron cu lyra în mână, cu doi amorași alături : unul cântă și altul ascultă. Celelalte pânze de prin prejur formează un ciclu de zece compoziții, datorite tot penelului d-șoarei Dora Hitz o artistă tânără care s'a bucurat mai mulți ani de protecția Suveranei.

Din sala de muzică treci printr'un coridor în biblioteca și cabinetul Regelui. In acest coridor se află, în afară de niște studii prea frumoase de Tiepolo, portretul Reginei foarte familiar ducându-și fetița în cârcă. Se mai află și actul de fundație al Castelului Peleș de care am vorbit mai sus, iscălit de toți oamenii de Stat cari au lucrat cu Suveranul la crearea României moderne.

Să trecem la bibliotecă și în cabinetul

de lucru al Regelui, amândouă cu un stil foarte curat și—cu toată bogăția decorului,—cu o înfățișare mai gravă, mulțumită vitraliurilor, lemnăriei închise și mobilei cu culori închise.

Biblioteca, cu toate că nu e mare ca cea dela palatul din București, e tot așa de bine așezată, în mijloc o masă mare frumoasă, și în stare să ție cărțile în folio cele mai mari, primește lumină printr'o fereastră largă, care ține cât toată partea aceia a odăei. Celelalte galerii sunt garnisite cu rafturi. La capul de sus al bibliotecei te urci pe o scară în formă de spirală ascunsă într'un colț.

Cărțile cele frumoase așezate pe mescioare formează prin varietatea legăturilor lor un decor încântător și poți cunoaște îndată după mărimi, după legătură, de ce tratează fiecare: colea cărți de istorie, dincoace cărți de artă; pe raftul de colo sunt memorii și monografii; pe celalt opere literare ori rapoarturi oficiale.

Cabinetul, care e mai mare decât biblioteca, e și el un loc de retragere și un sanctuar. El slujește și de cabinet de primire, și în el dă Regele audiențe.

Când vezi apartamentul regal, stai și

te întrebi dacă stăpânul nu e vreun diplomat, ori om de litere, om de gust și pasionat după artă. Un lucru însă este sigur și anume că odaia aceasta, cu înfățișarea ei bogată și severă, poartă pecetea unui om care își vede de datorie, care a luat în serios ce numeà Ludovic XIV: «meșteșugul de Rege» și ce numește Bossuet: «o misiunee providențială»,

Toți cari au avut onoarea să pătrundă și să fie primiți de Regele Carol au rămas uimiți când s'au văzut în fața unui om care la început nu te izbește decât cu desăvârșita sa distincție. Nu are nimic din aparatul teatral și fastul convențional care impune lumei vulgare. Statura Regelui e mijlocie, ținuta sa e rezervată, gestul sobru. Natură prea dreaptă și prea sinceră care nu caută să amăgească privirile ori să surprindă inimile cu aparențe zadarnice; monarchul, care știe că e un personagiu în istorie, nu vrea să arate accasta altfel decât numai prin afabilitatea Sa. Și, fără îndoială, că numai gândindu-se la soțul său, a scris Carmen Sylva cugetarea aceasta care îl descrie în două rânduri: «Ca să fii mare trebue ca persoana să-ți piară sub opere».

Observația aceasta e așa de adevărată pentru Regele Carol, încât se vede îndată că e omul sarcinei ce și-a luat. La dânsul într'adevăr nu e nici o nepotrivire între corp și inimă, între aparența exterioară și caracterul intim. Meritele Regelui Carol, cu toate că se ascund sub haina modestiei, se văd în persoana sa, până și în îmbrăcăminte—și cine cunoaște moralul după fizic, îl va descoperi îndată.

Intr'adevăr orice artist poate citi pe figura Sa regulată, cu nasul aquilin de rasă veche, fineță și energie. Ochii Săi a căror expresie particulară nici un pictor n'a putut-o da până azi, sunt și cercetători și pătrunzători în același timp și mișcători — ca și cugetarea însăși — par neîncetat preocupați să vază cestiunele pe toate fețele și nu se fixează decât în minutul hotărârei.

Iată un portret al Regelui Carol făcut de Pierre Loti într'o notiță celebră asupra Carmen Sylvei :

«Și de oarece i-am pronunțat numele, să-mi fie îngăduit să zic câteva cuvinte despre înfățișarea sa bine-voitoare și gravă în același timp. Trăsuri de o regularitate și de o fineță mare încadrate

într'o barbă foarte neagră. Pe frunte o cută de cugetare foarte adâncă, poate de preocupări, care întunecă de obicei figura, dar zâmbetul îi luminează tot, un zâmbet bun și atrăgător ca al Reginei. Atâta simplicitate distinsă și atâta natural în maestatea regală !... și cu oaspeții are o curtenire desăvârșită».

Regele Carol care acum e de cincizeci de ani, adică a atins completa dezvoltare a personalității sale, a ajuns foarte de tânăr la echilibrul spiritului și al inimei, al voinței și al puterei care a făcut din el dela începutul domniei, un suveran model, stăpân pe sine, astfel în cât nici o pasiune nu l-a tulburat vreodată. Această remarcabilă stăpânire de sine e și darul naturii dar și rezultatul unei educații solide și al unei vieți lungi de sforțări; și mulțumită acestei stăpâniri de sine domnește de douăzeci și cinci de ani asupra oamenilor și lucrurilor din România.

E un fel de Marcu Aureliu modern, cu virtuțile sale de om și de suveran, cu iubirea pentru țară care îl călăuzește, și cu credința neclintită în misiunea sa. El nu s'a supus decât glasului datoriei și judecății și numai după ce a cumpă-

nit bine lucrurile a făcut ce a crezut de cuviință. Și fiind tot atât de curagios în concepțiuni pe cât de dibaciu în executare a izbutit prin diplomație adevărată și perseverență, fără șovăire să facă —ceeace nimeni nu credeà—din Provinciile Danubiene, atâta vreme călcate în picioare de puternicii lor vecini, atâta vreme sfâșiate de neînțelegerile dinăuntru, un regat unit și neatârnat, astfel în cât a mai adăogat un Stat nou în concertul european.

S'a urcat pe tron la vârsta de douăzeci și șease de ani și câtă înțelepciune a trebuit să desfășure spre a domină furtunile partidelor! Ce bărbăție i-a trebuit ca să ducă armata tânără la victoriile dela Grivița și dela Plevna! Ce tact delicat spre a asigurà într'o criză de mai curând, onoarea Coroanei! Ce băgare de seamă în fiece clipă spre a ridicà noul regat român, fundat de el, din progres în progres, la demnitatea unui stat modern.

«Carol e fire nobilă, scrie Regina într'o scrisoare confidențială către muma sa Prințesa de Wied. Eu îl compar cu Wilhelm de Orange. Experiențe cele mai triste nu-l clintesc, îi întăresc și mai

mult sângele rece și echilibrul facultăților. Când are niscai dovezi de vreo nerecunoștință josnică, dă din umeri și iartă. Puțin îi pasă că nu e judecat cum merită. Când n'o mai fi o să-i zică: «Carol înțeleptul».

Acesta este titlul istoric pe care îl merită monarchul care cu corectitudinea sa nestrămutată în orice împrejurare a știut să-și facă coroana pentru veci augustă și glorioasă.

Cu toate că Regele Carol a fost de multe ori deziluzionat, și cu toate că teama de a se înșelà în speranțele sale l-a făcut prudent, încercările grele ale vieței—și a avut multe—nu i-au înnăsprit inima, ci tot miloasă a rămas. Dar fie că va ajutà pe niscai nenorociți, ori va subvenționà niscai întreprinderi folositoare, ori că ar înnălțà biserici și zidì școli, ori ar protejà sau fundà instituțiuni de înnaltă cultură — ca Fundațiunea universitară Carol I — nici odată nu va face ceva din toate acestea cu pompa și strălucirea de monarch care vrea să sperie masele. Fiind darnic și liberal cum trebue, a practicat chiar pe tron preceptul evangelic după care stânga nu trebue să știe ce face dreapta.

Afabil cu fiecare, nesupărăcios, are mult sânge rece și în fața vrăjmașului și în fața gălăgiei de pe strade. Punctual la lucru cum e și corect la îmbrăcăminte, și se îmbracă în totdeauna în haine de general român, care de altfel îi stau foarte bine.

Dacă zilele nu i-ar fi regulate ca ale unui militar, n'ar aveà vreme să urmeze mișcarea contimporană și în același timp să fie neîncetat bine informat asupra oamenilor și a lucrurilor regatului său, să facă tot ce are de făcut: audiențe, să studieze proiecte de legi, să iscălească decrete, să examineze raporturi, să citească petiții, să scrie scrisori. Când te gândești că își îndeplinește sarcina în chipul cel mai conștiincios, vezi că nu e ușor să fii rege, și chiar rege constituțional, cum cred unii, și că un rege are datoria cea mai complectă, numai să știe să aprofundeze orice chestiune spre a o dezlegà în cunoștință de cauză ca să se poată pronunțà în ultima instanță ca suprem consilier și suprem arbitru al soartei unui popor.

Tot în catul acesta al castelului se mai află și un teatru mic care e un fel de compliment al sălei de muzică. In total

sunt în el o sută de locuri. Decorația veselă și foarte grațioasă, e vrednică de serbările spiritului pentru care e hotărîtă, și e făcută de d-nii G. și E. Klint și Th. Matsch, artiști cari și-au făcut în urmă un mare nume cu picturile ce au executat la Muzeul de Bele Arte și la teatrul Burg din Viena. Sunt mai cu seamă două panouri foarte drăgălașe pe cari se văd niște fete tinere de tot, culegând flori de primăvară. Scena e foarte bine făcută. Pe acest teatru s'a jucat în anii din urmă cele mai fine comedii ale teatrului francez și german, precum și mai multe bucăți inedite improvizate cu mare vervă, ori cu mult patetic de Carmen Sylva.

IX

Apartamentele etajului de sus. Cabinetul Reginei Elisabeta

Din rândul de jos te sui la catul de sus printr'o scară, cu un stil foarte nobil. Pereții sunt acoperiți cu arme, pe d'asupra cărora sunt niște capete minunate de cerbi. Pe scări treci pe lângă două statui de lemn sculptat, reprezentând una pe Eitel Frederic I, conte de Hohenzollern, mort la Pavia în 1525; cealaltă pe Iost-Nicolae, întemeetorul castelului de Hohenzollern, al cărui model îl ține în mână în felul icoanelor celor vechi. Sus la parmaclâc sunt niște pitici cari țin în mâini lămpi electrice.

Intocmirea coridorului de sus, unde ajungem, este tot ca al celui de jos, cu deosibire că locul scărei de onoare este

ocupat de o bibliotecă în care oaspeții castelului vor găsi alături de capetele de operă ale literaturei universale, toate publicațiunile cele mai frumoase și mai instructive din timpul nostru. Mesele așteaptă pe cititorii doritori de a luà notițe și fotoliurile pe cititoarele mai lenește.

Dar să trecem în apartamentul în care dă acest coridor.

Intâi întâlnim pe cele hotărâte pentru oaspeții de distincțiune și mobilate, în cinstea lor, cu un lux particular. Aci, în șirul de odăi și saloane cari dau în spre vale, au locuit Impărăteasa Austriei, Arhiducele Rudolf și Arhiducesa Stefania, Ducele de Nassau, Principele de Galles, Regina Suediei, Principesa, mama Regelui, Principele Leopold, fratele său, și multe personagii înnalte. Printre pânzele de artiști mari ce au putut admirà acolo, trebue să citàm peizage de Ruysdaël, de Hobbema, de Van Brenghel, de Karl Dujardin, scene țărănești sau populare de Teniers, alegorii de Prudhom și de David, scene religioase de Van Dyck, și de Dominicanul, de Rembrandt și de Greco.

In acest cat sunt și apartamentele private ale Suveranilor. Dar să ajungem la cea mai cunoscută din camerile acestui

cat, la cabinetul Reginei, despre care revistele ilustrate au dat, pe întrecute, gravuri și pe cari mai mulți oameni de litere ni le-au și descris.

Pe cât e de cumpătat în culori cabinetul Regelui, aproape sever la vedere, pe atât e de bogat cabinetul Reginei în stofe cu culori schimbăcioase, în tapeturi frumoase, în draperii de pluș și de atlaz. După această poemă colorată de mătăsuri și de catifele, poți cunoaște pe poeta cu imaginația-i înfocată și pitorească.

Innainte de a intrà în odaia principală dai de o bibliotecă mică, strâmtă ca o chilie de mânăstire; acolo la fereastră, în fața unei «Bătăi cu biciul a lui Crist», de Alonzo Cano,—care poate că este capul de operă al galeriei regale — și lângă o grațioasă compoziție a lui Dominicano, a petrecut Carmen Sylva singură ceasuri întregi pictând, cugetând și scriind. In cabinet însă, îi place să lucreze înconjurată de domnișoarele sale de onoare, a învățaților și a artiștilor cari locuesc la castel. «Nevoia de a mă vedeà împresurată de inteligențe cari lucrează, este una din originalitățile mele, scrie dânsa mamei sale. Convorbirea între patru ochi îmi e nesuferită; prezența a trei persoane îmi pare trebuincioasă. De a-

ceea și ușile mele stau deschise, pentru ca cei de aci să se simtă liberi de a pătrunde la mine în orice ceas. Aceasta umple în parte golul ce îl lasă în viața mea lipsa de copii. Numai dimineața lucrez singură. Imi pui în gând să lucrez atât pe zi, și când isprăvesc dau voie ori cui să mă supere, începând cu grijele gospodăriei și cu lista de mâncare a majordomului. Mi se întâmplă adesea să fiu ținută de vizitatori dela zece de dimineață până la șapte seara.

«Regelui îi place să mă găsească în odăile mele, cum poate să scape câte o clipă de treburi, de aceea nu es mai de loc. Atâtea chestiuni și atâți oameni îl reclamă, în cât trebue să căutăm să ne folosim de rarele momente de intimitate pe cari ni le lasă».

Ceea ce Regina binevoește să ne istorisească despre întrebuințarea zilelor sale a fost întărit de o sută de ori prin istorisirile oaspeților pe cari i-a primit. Viitorii biografi ai Carmen Sylvei vor citi mai ales o pagină de Pierre Loti, care îmi pare a-și avea locul și în această notiță: «Din tot castelul Sinaiei, care pare a fi în mijlocul pădurei mari, o vedenie de artist realizată prin puterea vreunui toiag fermecat, nimic nu mi-a rămas mai

bine întipărit în minte decât cabinetul Reginei; înainte-mi se înfățișează într'un chip nehotărât galeriile lungi cu stofe grele, cu panopliile de arme rare, scările pe cari se urcau și coborau damele de onoare, ofițerii, lacheii, sălile în stilul «renașterei» cari îți amintesc Luvrul,— un Luvru locuit pe timpul regilor—sala de muzică, priincioasă visărilor, înaltă și întunecoasă, cu vitraliuri minunate, unde era orga cea mare la care cântă Regina seara; dar văd ca acum, într'un chip desăvârșit, apartamentul în care Majestatea Sa bine-voià să mă îngăduie să stau lângă cavaletul sau masa sa de lucru.

«Când îți era îngăduit să intrî acolo păreà că pătrunzi într'o înnaltă regiune de pace și liniște sufletească, unde atâția oameni și lucruri nu mai aveau puterea să ajungă. Și acolo îmi place în totdeauna mai mult să-mi înfățișez în gând pe Regina al cărui oaspete am fost. Când umblà Ea prin cabinet, albeața costumului i se deosebeà tare din coloarea închisă a stofelor și din lucrările de lemnărie rare, săpate în desenuri mici de tot de către o mulțime de sculptori. Când stà jos de lucrà, vedeam, din locul pe care ea mi-l dăduse în ziua dintâi și unde stam de obicei, fața și vălul său,

detașându-se dintr'o pânză de Delacroix : *Punerea lui Christ în mormânt.* Și în totdeauna fetele în costum oriental cari ședeau în jurul său, completau tabloul pe care ași fi vrut să-l zugrăvesc. Din când în când aceste domnișoare de onoare, toate foarte deosebite unele de altele prin spiritul și fizionomia lor, se schimbă ; când plecă una, veneă alta, înnaintă fără zgomot pe covor, după ce făceă mai întâi marele salut de curte, apoi veneă de sărută mâna Reginei, — și uneori se așezà jos, la picioarele ei, cu o răsfățare plină de respect. Și atunci Regina ziceà, cu un zâmbet de mamă, plin de melancolie : «Iată fetele mele». Eu cred că ceeace făceà mai cu deosebire atracția fără seamă a acestui zâmbet, mai mult decât toate celelalte farmece, creà neasemuita-i bunăvoință, neasemuita-i bunătate.

«Și cât de bine, îmi aduc aminte și de fetele cari, drept bună ziuă, îmi întindeau mâna cu o simplitate și o grație așa de adevărată, așa de sinceră ! Când am ajuns la curtea aceasta, m'am mirat când le-am auzit pe toate vorbind frantuzește curat despre toate lucrurile inteligente și noi, ca niște Pariziane din sfera cea mai înnaltă, poate mai bine decât adevăratele Pariziane de vârsta lor, cu

mai multă seriozitate, cu mai puțină banalitate. Simțeai că Regina formase la școala ei această răsadniță a aristocrației române a cărei limbă obișnuită e limba franceză».

Dar cabinetul acesta nu arată numai pe Regina și pe artistă, ci și pe mama cu inima zdrobită, căci poți găsi o mulțime de portrete de ale prințesei răposate, mici și mari, atârnate de pereți sau puse pe masă; și toate, cu foi moarte sau cu cununi funebre împrejur, întristează mărețul mobilier cu cernirea veșnică care a întunecat pentru totdeauna viața regală a Reginei.

Ca să sfârșim cu această vizită prin apartamentele castelului, ne mai rămâne să ne suim sus, în vârful turlei celei mari, în *Trinkstube*, cârciumă în felul german, intimă și lucrată numai în lemn, cum se găseau în vechile locașuri în cari le plăcea vechilor cavaleri să se odihnească de luptele feudale, jucând partide cari nu se mai sfârșeau, cu vase mari de băut, pline până sus lângă dânșii. Cu decorațiunea sa pitorească, cu năstrapele sale mari și oalele sale de pământ înșirate la rând pe polița de sub tavan, cu devizele sale în litere gotice, cu ve-

chia-i sobă de faianță verde, această cameră are mult caracter. Dela ferestrele și din balconul circular în care dă, te bucuri de o vedere măreață peste munți și văi.

Și de oarece s'au făcut odăi și sub acoperiș, sunt în castel mai multe apartamente și mai mult loc de cum ar crede cineva judecând după mărimea sa, căci nu numai că poate fi găzduit cu înlesnire tot personalul curții, dar mai pot fi găzduiți și oaspeți numeroși.

Astfel este astăzi aspectul deosebitelor apartamente ale castelului Peleș. De sigur că se vor mai înfrumusețea cu timpul; dar chiar de azi ele oferă această mulțumire cu totul deosebită de a uni perfecțiunile cele mai rafinate ale civilizației noastre cu farmecele artistice ale epocelor vechi, împreunând într'un chip norocit ceeace știința poate să înlesnească mai plăcut vieței, cu ceeace arta îi poate da ca farmec și frumusețe.

X

Lemnării și vitraliuri. Lumina electrică

Castelul Peleș a fost construit într'o epocă a veacului nostru în care stilul «renaștere» german a fost din nou scos la iveală cu cinste. Acest stil, care era în floare în secolul XVI-lea, a luat o parte din formele și formulele sale din anti-chitatea clasică, dar le-a învăluit într'o poezie romantică și le-a dat simțimântul cavaleresc al evului mediu. Prin această alianță fericită, unește într'însul garanția contururilor cu farmecele culorii. For-malizmului clasic, corect, i s'a adăugat niște elemente de fantezie pitorească și de poezie seniorială. Pe lângă linia care bucură ochiul, pe lângă coloane, frize,

etc., s'au adăogat plăcerile închipuirei care vorbesc spiritului și inimei.

Renașterea germană cere pe din afară, ca un caracter esențial, siluete capriţioase, o articulație variată de profile,— atâtea particularităţi pe cari le admirăm la castelul Peleș, — și cere înnăuntru, ca trăsură distinctivă, întrebuințarea lemnului, neapărat trebuincios pentru a face o adevărată impresie de autenticitate. Dar mai trebuià și ceva lumină și veselie. Numai mobilierul cu toate covoarele, draperiile și bibelourile lui nu ar fi putut face minunea aceasta. Singurul mijloc erà vitraliurile colorate, după cum s'a observat încă din veacul al XVI-lea. Numai prin el s'a putut face acordul între tâmplărie și mobilă, și la castelul Peleș lucrul acesta a izbutit foarte bine.

Regele, cu simțimântul său estetic, a recunoscut îndată că geamurile colorate erau un element de neapărată trebuință pentru castel. Atunci însărcină institutul F. X. Zettler din Münich să execute geamurăria artistică a castelului. De ar fi pus geamuri mari transparente, lumina ce ar fi adus ar fi fost prea mare în toată clădirea și ar fi silit privirea să se ducă afară, în loc să stea înnăuntru. Intr'o

odae în care nu sunt geamuri de acestea colorate, farmecul armonios al jumătății de întuneric care te face visător și iradierile colorate se duc. Mulțumită întrebuințării universale a vitraliurilor multicolore în castel, soarele și luna au fost, ca să zicem așa, înrolați ca niște pictori decorativi veșnici ca să răspândească, ca niște artiști cari pot da efectele cele mai uimitoare în coridoare, în săli și în odăi, lumina potrivită cu locul, dând întregului într'un chip poetic, o lumină de vis.

Nu e castel în lume în care întrebuințarea vitralurilor să aibă mai multă unitate și să fie mai completă.

Acest tot de geamuri nu numai că trebue semnalat pentru efectele pitorești ce dă arhitecturei castelului, dar și ca operă de artă. E potrivit cu destinarea deosebitelor localuri pe care le împodobește și constituie un ciclu de icoane ale căror subiecte înfățișează, prin compozițiile figurate, prin alegerile expresive, prin simbolurile sugestive, preocupările ideale cari umplù inima și viața într'un castel regal. Patruzeci de artiști și de tecniciani au lucrat în timp de trei ani să execute aceste deosebite motive ale

căror subiecte le arătase în parte Regele și Regina și ale căror schițe le-au cercetat cu deamănuntul.

Afară de aceasta, toate încadrările acestor geamuri și ferestre sunt potrivite cu stilul castelului și sunt de o mare varietate în unitatea lor, mulțumită fericitei combinări de elemente luate din arhitectură, din zoologie, din botanică și din figura omenească.

Motivele personagiilor singuratice, or ale celor din grupe sunt după gustul ce domneà pe la sfârșitul evului mediu.

Cea mai mare parte din proiecte au fost desemnate în culori de profesorii F. Widmann, Julius Jürs și pictorul F. X. Barth.

Iată operile mai de căpetenie :

Cum treci de vestibul, te afli pe scara de onoare în fața celor mai mari Domni ai vechei Românii, Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul. Ținuta le e falnică, îmbrăcămintea în care culoarea albă stă alături de verdele ca smaraldul și de roșu, e strălucitoare. La dreapta și la stânga acestor prinți, se află patru ecuyeri cari duc armoariile provinciilor române.

In coridoare și prin galerii, la toate ferestrele, dai peste figuri grațioase de

castelane, de perechi tinere cari își dau flori și coroane, de vânători—bărbați și femei—cu armele într'o mână și cu șoimi pe pumni. In coridorul de jos alegoriile înfățișează științele și artele precum și puterile morale pe cari se întemeiază prosperitatea și gloria națiunilor: Credința și Religia, Dreptatea și Legea, Studiul, Știința, Pictura și Sculptura.

In sofragerie vitraliurile reprezintă cu o bogăție de culori care e o sărbătoare pentru ochi, scenele cele mai strălucite și cele mai însemnate din viața feudală: ici o nuntă, colo o plecare la luptă ori la vânat, aiurea un triumf. In geamurile cele mici de sus, tablouri mici din viața de familie ori icoane episodice luate din motivul de căpetenie al geamurilor celor mari, compoziții fermecătoare pe cari lumina de afară le face de se vădesc cu o strălucire minunată.

La salonul cel mare, ferestrele ale căror geamuri sunt lăsate albe în mijloc ca să lumineze mai mult, au încadrări frumoase cari simbolizează, cu cununile de flori și cu poamele lor, natura veselă, motiv foarte bine ales pentru o sală de serbări. Sus se află cele patru anotim-

puri cari înfățișează în același timp și cele patru vârste.

In biblioteca Regelui e trecutul eroic al familiei Hohenzollern cu locuințele cele vechi, leagăne ale deosebitelor ramuri ale familiei.

In biblioteca Reginei, deasupra grupelor de copii cari simbolizează Poezia și Știința, sunt imaginile lui Ulphilas, apostolul creștin al României și al lui Dante, creatorul poeziei apusului. In cabinetul său se află geniile și simbolurile Picturei și Muzicii precum și un șir de subiecte legendare.

In apartamentele cari slujesc oaspeților prințiari, un șir de armoarii cari istorisesc descendența și rudenia ilustră a famiilor Regelui și Reginei.

Dar din toate picturile pe geam, din castelul Peleș, cele mai adânc simțite și mai strălucitoare sunt cele cari împodobesc sala de muzică. Subiectele sunt luate din poeziile lui Alexandri și din cele mai grațioase legende populare ale României.

Pe ferestrele colorate se află dar: istoria, natura, poezia, viața omenească, artele păcii și artele războiului, și aceste reprezintări alcătuesc o lume minunată

de idei, de forme și de culori, vrednice de acest castel feeric. Și nu e nimic mai fantastic, de altfel, când te gândești bine, decât imaginile acestea de pe geam cari par a aveà, ca și pietrele prețioase, o viață misterioasă care ia parte la toate fenomenele luminii: par'că ies din umbră când se luminează de ziuă, scânteiază când le izbește soarele, se îngălbenesc când se duce, se întunecă de trece vreun nor și sunt fără viață par'că, noaptea, dacă nu le dă luna reflecte de fantome.

Și iată de ce am spus că soarele și luna au fost înrolate spre a împodobì castelul înconjurat de mai înnainte de frumusețile naturei și îmbogățit pe urmă cu frumusețile artei. Dar această slujbă estetică nu o fac soarele și anul numai înăuntrul clădirei ci și pe afară. Ca să înțeleagă cineva lucrul acesta trebue să fi văzut cum se face ziuă deasupra piscurilor munților și cum luminează razele aurii ale soarelui plăcile de pe învelișul castelului, cum agață reflecte de aur de jgheaburi, ce foc aprins dă vitraliurilor proectând asupra fațadelor umbrele turnulețelor, ale balcoanelor, ale eșiturilor acoperișului. Și seara, când soarele care apune împreunează piscurile, învăluește

castelul într'o atmosferă roșie și incendiază ferestrele cu lumina lui din urmă, priveliștea e tot atât de uimitoare. De o potrivă cu poezia aceasta, nu sunt decât poate efectele minunate ce produce luna plină în locul acesta, când își răspândește lumina albă și metalică asupra vârfurilor fagilor și brazilor, când argintează motul spumos al apei havuzului, făcând ca picăturile apei să capete culori de curcubeu.

In asemenea nopți de vară «în cari spiritul lumii e în aer», pune Regina de stinge luminile din odaia de muzică și dă poetice concerte «sub întunecoasa lumină care cade dela stele»; și cei cari au auzit aceste concerte nu le vor mai uită nici odată.

Dar lumina lunei are de concurent, ori mai bine de compliment, lumina artificială. Cum se lasă noaptea luminele se aprind pretutindeni înnăuntru și afară din castel, fundul negru al văii se instelează cu puncte luminoase cari strălucesc d'alungul aleelor întunecoase și luminează terasa din fața castelului. Nu își poate cineva închipui, dacă n'a văzut cu ochii, uimirea ce pricinuește ochiului și spiritului strălucirea acestui luminat cu totul

modern în sânul naturei muntoase, nici castelul luminat *à giorno* în mijlocul întunecimei pădurilor mai cu seamă că globurile lămpilor celor mari sunt unele puțin cam roșii și altele violete, astfel că răspândesc asupra verdeței o lumină colorată puțin, care învălue peisagiul într'o atmosferă feerică.

XI

Castelurile de odinioară şi Castelurile de azi. Caracter distinctiv al Castelului Peleş. Concluziune.

După ce am descris exteriorul şi interiorul castelului Peleş, ne mai rămâne a spune prin ce inovaţiuni şi ce particularităţi merită castelul dela Sinaia un loc deosebit în arhitectura castelelor moderne.

El nu trebue comparat cu castelele medievale, căci e o locuinţă de plăcere. Nu e la fel nici cu castelele cu turnuri de pe Malurile Rinului cari se ridică ca niște santinele de piatră cu ochii asupra provinciilor lor, ori agăţate ca niște cui-

buri de vulturi, deasupra drumurilor. Nici cu marile reședințe princiare din veacurile din urmă nu trebue pus în paralelă: Versailles, Schönbrunn, St.-Cloud, Quirinalul, Windsor, Esciurialul, sunt palate mari, făcute pentru niște curți de pe vremurile trecute, pe când curtea era locul de întâlnire general, rezumatul orașului și el țărei. Serbările cele mari pe care Suveranii regimului cel vechiu erau siliți să le dea, numeroșii oaspeți pe cari îi țineau tot anul, au orânduit din arhitectura reședințelor și a parcurilor și grădinilor cari le înconjurau. De acolo vine că fațadele sunt așa de dezvoltate, simetriile scărilor așa de pompoase, aleele așa de lungi și largi, terasele unde se grămădeà mulțimea să vadă focurile de artificii de îți luau ochii or jocurile fantastice de ape, așa de mari.

Dar de atunci s'au schimbat regii ca și popoarele.

Așa dar modestia de proporții a castelului de la Sinaia în cumpănă cu reședințele de altădată, e foarte naturală. Dar în schimb e destul de mare pe lângă castelele noi dela Miramar, Autun, Babelsberg, Livadia, singurele cu cari poate fi comparat.

Regele Carol, ca un monarc înțelept, în stare să sfârșească cu răbdare ce a început cu îndrăzneală, nu s'a apucat să zidească castele ca cele ale lui Ludovic II al Bavariei spre pildă, care visase lucruri prea măreți și nu a putut sfârși nimic.

Regele Carol a început unul dar l-a isprăvit, și castelul Său care se ridică în mijlocul munților care nu primesc ușor cultura, va rămâne, ca un monument de voință nestrămutată, de inteligență măsurată și de bun gust. Toate—dela liniile cele mari ale fațadelor până la podoaba cea mai neînsemnată dinăuntru—poartă pecetea simțimântului convențiunilor estetice, care e un dar special, astfel că acest castel poate rivalizà în frumusețe cu castelele cele mai măreț situate, și cele mai strălucit înzestrate —cu Miramar de pe țărmul Adriaticei albastre, cu Neuschwanstein or Berg din Alpii Bavariei, căci cu ele e de o potrivă și chiar le întrece ca originalitate pitorească prin architectura sa articulată, și mulțumită romantizmului măreț al naturei dinprejur.

Spre a conchide, sperăm că vom fi arătat în aceste câteva pagini că Regele Ca-

rol, când a clădit castelul Peleș, a făcut o operă de suveran și de artist în același timp, creând una dintre cele mai frumoase reședințe din timpurile moderne o reședință care e castel prin arhitectură, vilă prin situație și muzeu prin comorile artistice ce conține.

SFÂRȘIT

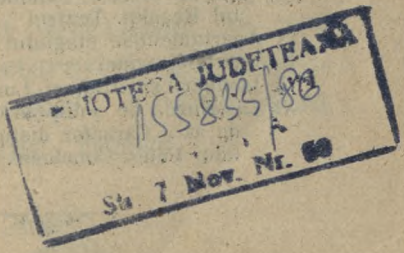

COPRINSUL

		Pagina
	Introducere	3
I	Situaţia castelului Peleş Vederea din afară	5
II	Mânăstirea Sinaii, întâia reşedinţă a Regelui Carol al României . .	14
III	Poveştile Peleşului . . .	22
IV	Lucrările fundaţiunei. Punerea pietrei.	30
V	Sfârşirea şi inaugurarea castelului .	38
VI	Intocmirea şi stilul parcului . .	47
VII	Interiorul castelului. Scara de onoare Sălile de primire . . .	55
VIII	Sala de muzică. Biblioteca şi Cabinetul Regelui. Teatrul . . .	65
IX	Apartamentele etagiului de sus. Cabinetul Reginei	75
X	Lemnării şi vitraliuri. Lumina electrică.	83
XI	Castelurile de odinioară şi castelurile de azi. Caracter distinctiv al castelului Peleş. Concluzie. . .	92

10

„Biblioteca pentru toți"

Este o publicație enciclopedică în care își găsesc loc lucrările vechilor cronicari și scriitori români, opere literare moderne române și străine, lucrări științifice, pedagogice și de educație.

Direcțiunea **„Bibliotecei pentru toți"** primește spre publicare orice lucrări, în cadrul tendinței sale de popularizare.

Manuscrisele și corespondența privitoare la direcțiune se vor adresa directorului **„Bibliotecei pentru toți"**, la Librăria-Editoare **Leon Alcalay**, București.

Biblioteca pentru toți

Volume reunite și legate în pânză, elegante cari pot figura în ori ce bibliotecă.

Opere complecte de Ioan Creangă . . . 2.50
De prin veacuri de Carmen Sylva . . . 1.—
Nastratin Hogea și *Povestile* lui *Moș Albu* de Anton Pann . . . . . 2.—
Poezii complecte de Vasile Alexandri:
Volumul I, Poezii lirice . . . 2.50
„ II, „ „ 2.50
„ III, „ eroice 2.50
Povești alese de Andersen . . . . . 1.—
Fragmente de Caragiale . . . . . 2.—
Nuvele și *Povești* de Carmen Sylva. . . 2.—
Cugetări asupra popoarelor vechi de Buzoianu 1.50
Modele de discursuri de G. Adamescu . 2.—
Ovidiu de V. Alexandri . . . . . 1.—
Schițe și *Nuvele* de Vasile Pop . . . . 1.—
Dicționar francez-român de Ureche . . 5.—
„ *Englez-Român* de Calligari . . 4.20
Teatru de Vasile Alexandri. . . . . 2.—
Elena și *Manoil*, romane de Bolintineanu legate împreună. . . . . 3.—
Scrisori către V. *Alexandri* de Ion Ghika 4.—
Teatru de Haralamb G. Lecca. . . . . 3.—
Teatru de Molière . . . . . 2.—
România pitorească de A. Vlăhuță . . . 2.—
Dama cu Camelii de Alex. Dumas . . . 1.75
Poezii de Octavian Goga, premiate de Academia română 1.25
Poezii, *Epistole*, *Satire* de Gr. M. Alexandrescu . . . . . 2.—
Nuvele de N. Gane, Volumul I. 1.25
Cântece și *Plângeri* de Mih. Zamfirescu și *Doruri* și *Amoruri* de Deparațeanu. . . 2.—